

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 33 21. avgusta 1980 Leto XVIII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starestin Slovenije

Novo obdobje zahteva mlade, sposobne ljudi

Odveč je poudarjati pomen teoretičnega usposabljanja mladih. Nenazadnje je tudi eden izmed virov za izrojevanje radikalizma, na primer v zahtevah po socialni enakosti, po standardu nad ekonomsko ravni in dohodkovnimi možnostmi naše družbe. Ob tem pa je razumeti, da naš ideal niso razlike v osebnih dohodkih, temveč je danes v ospredju bitka za nagrajevanje po delu.

»Naš cilj je, da ne dovolimo, da bi nas zbegale kakršnekoli težave, ne zunanje politične ne notranje značaja, ampak da v odnosu na ene in druge vedno ostanemo budni. Rad bi poudaril, dragi fantje in dekleta, da današnja Jugoslavija, da naši narodi gledajo na vas kot na nosilce, graditelje socialistične bodočnosti naše dežele, kot na graditelje, ki bodo ustvarjali in ustvarili veliko bodočnost naših narodov,« je ob neki priložnosti v govoru mladim poudaril tovariš Tito.

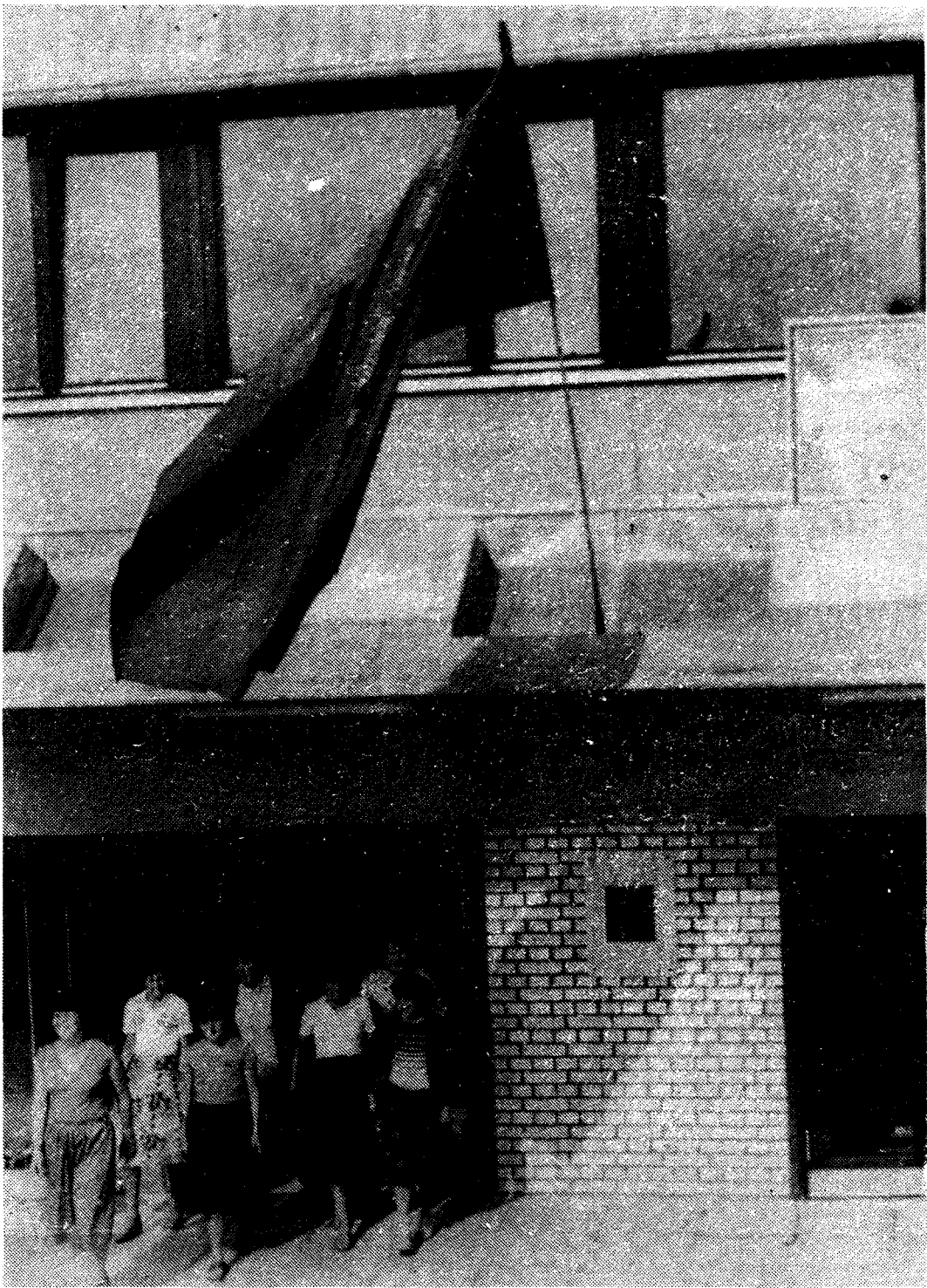
Zveza socialistične mladine mora postati organizacija, ki bo sposobna v svoje vrste vključiti vse revolucionarne in ustvarjalne potencialne mlade generacije in jo usposobiti, da bo nosilka revolucionarne kontinuitete, ki je iz Jugoslavije ustvarila in ustvarja laboratorij revolucionarnih idej in revolucionarne prakse. Hočemo, da je na pozicijah socialističnega samoupravljanja revolucionarnost in ustvarjalnost mladih večja, da se nikjer, v nobenem okolju, ne puste potisniti ob rob družbenih dogajanj.

»Z Mladinsko poletno politično šolo zasledujemo več ciljev. Poglobljati moramo teoretično znanje in vzpodbujati študijsko delo znotraj aktivov Zveze socialistične mladine Slovenije tako, da bo organizirano več študijskih oblik dela znotraj politične organizacije mladih in tudi individualno usposabljanje. Poseben poudarek moramo dati izgrajevanju teoretičnih izhodišč, ki jih moramo stalno dopolnjevati. To seveda ne sme biti omejeno na vodstvene kadre, ampak pričakujemo, da bodo OK ZSMS in OO ZSMS v podobni smeri razvijale množično usposabljanje članov v svojih osnovnih organizacijah. Usposabljanje se moramo tudi za tekoče naloge, ki so pred nami. Živimo v zelo razgibanem trenutku, v obdobju sprejemanja srednjeročnih programov, gospodarske stabilizacije, v obdobju, ki označuje izgubo našega tovariša Tita. Skratka, pred nami je obdobje opredeljevanja nadaljnjega družbeno-ekonomskega razvoja, sprejemanja planov itd., obdobje, ki je v marsičem odvisno od tega, kako bomo sposobni začrtati in izpolnjevati smeri razvoja. Mladi so bili in ostajajo trdno odločeni nadaljevalci Titove poti. Prav zato bo novo obdobje zahtevalo tudi v vrstah Zveze socialistične mladine Slovenije mlade, sposobne ljudi.

Letos se zaključuje prvo dveletno mandatno obdobje. Nekateri občinske konference so že imele programske in volilne konference, druge jih bodo še imele. Volilna konferenca RK ZSMS bo konec oktobra. Pri tem bodo morali vsi mladi oceniti dosedanje uspehe in neuspehe. Na tej osnovi moramo sprejeti akcijske dogovore kot pripravo na novo obdobje,« je med drugim dejal v svojem pozdravnem govoru ob otvoritvi politične šole mladih v Vitrčah pri Ljubljani predsednik republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije Boris Bavdek.

Šentjurčani so prejšnji teden proslavili svoj 25. občinski praznik. Ob 35-letnici osvoboditve in 150-letnici šolstva je bila v Dramljah, eni od krajevnih skupnosti šentjurske občine, v soboto, 16. avgusta, osrednja proslava, na kateri so odprli novo osnovno šolo, poimenovano po narodnem heroju Milošu Zidanšku. Na tej svečanosti so podelili nagrade in priznanja zaslužnim občanom, društvom in organizacijam – plaketo »18. avgust«. V soboto pa se je začela velika združena akcija »Kozjansko 80«. V akciji sodelujejo delavci za avtomatizacijo prog Ljubljana, PTT Celje in Ljubljana, vojaški mariborske in ljubljanske garnizije, brigadirji zvezne delovne akcije »Kozjansko 80« in občani. Med številnimi krajani in gosti so se svečanosti udeležili tudi vidni družbenopolitični delavci, med njimi Franc Šetine in Marjan Jelen. V avli osnovne šole so odkrili spominsko ploščo z likom Miloša Zidanška, proslavo pa so zaključili s kulturnim programom in srečanjem občanov šentjurske občine.

Jože Čurin

Zadnja izmena na MDA »Pot spominov in tovarštva 80«, ki je mejevala pot ob nekdanji žici, s katero je bila Ljubljana obdana med okupacijo. Več o tem na 5. strani

Ne samo delo, tudi vse ostalo življenje v brigadi je namen in cilj mladinskih delovnih akcij. Več o tem preberite na 15 strani.

Po več kot treh letih in pol – darilo

V življenju naleti človek na ovire, ne razumevanja, na žalitve in ne nazadnje tudi na nedostojen odnos, ki jih povzroča poseamezniki in imajo pri tem svoje posebno zadovoljstvo. Tak nedostojen odnos in to celo od članov zveze komunistov sem pred kratkim doživela tudi sama.

Dne 2. julija 1980., sem se pri SOZD SLOVENIJA AVTO LJUBLJANA udeležila zbora članov zveze borcev, ki je bil v počastitev dneva borca. Pred začetkom proslave je prišel k meni Janko Cej in dejal da imam pri njem še knjižno darilo, da so me o tem obvestili, da pa se nisem odzvala in če bi te knjige prevzela. Po končni proslavi mi je te knjige tudi izročil. Z enako zamudo jih je ob tej priložnosti prejel tudi tov. Janez Zober, tudi borec.

Knjižno darilo obsega vsa dela Zgodovina revolucij XX. stoletja s posvetilom. To priznanje naj bi prejela od tednu komunističnega »človeka, dela kultura« 19. novembra 1976.

Dolgo časa sem doma strmela v posvetilo in datum. Tako se je tov. Janko Cej spomnil, da mi še nekaj dolguje, kar bi pa lahko že takrat, ali pa za tem v najkrajšem času dostojno uredil, saj sva se v teh letih večkrat srečala, ko je kot predsednik konference Osnovne organizacije ZK SOZD Slovenija avto prišel med nas upokojece, ob dnevu žena, ob novem letu, ali ob kakšni drugi priložnosti. To darilo bi mi lahko dostavili z dopisnico za prevzem. Poudarjam, da nisem prejela ne ustnega, ne pismenega obvestila, on pa je knjige vsa ta leta, dan za dnem ogledoval v omari, v pisarni na svojem delovnem mestu.

JANA ČEBULJ
Ljubljana

O Simonu Kosu in Nikolaju Loncnerju

Zelo lepo je opisal tov. Milenko Strašek naše kraje ob Soči in v baški dolini, naše zavedne rojake iz teh krajev, ki so v najtežjih časih ohranili narodno zavest in se borili proti potujčevanju vse do končne osvoboditve ob koncu druge svetovne vojne.

Dovolite mi pa, da dam nekaj pripomb k omenjenemu sestavku »Koder še danes hodijo Pregljevi uporniki.« Sestavek je bil objavljen v 25. številki našega časopisa, na osmi in deveti strani. Tu omenja avtor članka na osmi strani, zadnji odstavek, imena tovarišev z Nemškega Ruta, ki so sodelovali v protifašistični organizaciji TIGR, kakor on omenja leta 1933/1940. Pravi tudi, da je prišla italijanska policija OVRA na sled organizaciji 1940 in da sta bila Simon Kos in Nikolaj Loncner ustreljena v Trstu oziroma v Avstriji.

Pri tem pa bi rad opozoril na napako, ki sem jo opazil in na katero so me opozorili tudi nekateri tovariši. Res je bil Simon Kos ustreljen pri Trstu in sicer 15. decembra 1941, skupaj z Viktorjem Bobkom, Ivanom Ivančičem, Pinkom Tomažičem in Ivanom Vadnalom, Nikolaj Loncner pa je bil ustreljen v Dragi pri Begunjah 30. decembra 1941, torej le dobra dva tedna kasneje. Ustrelili so ga skupaj z Lavoslavom Planinškom, tudi primorskim rojakom. Loncnerja in Planinška so gestapovci pripeljali v Begunje iz zaporov v Celovcu.

Sam sem bil vrsto let aktivni član protifašistične organizacije in sem dobro poznal Simona Kosa in še bolje Nikolaja Loncnerja. Ko sem spomladi leta 1930 pobegnil od doma v Jugoslavijo, da sem se tako rešil aretacije in se naselil na Jesenicah, me je kmalu nato obiskal Loncner in dogovorila sva se, da bo pri meni dobival časopise, knjige, brošure, letake in drugo za prenos preko meje, ali pa mu bom jaz to prinašal na mejo in to pri graničarski karavli na Suhi pod Rodico ali pa na planino Poljane. Tako ne drži omemba v omenjenem sestavku, da je s organizacijo TIGR, ki je bila osnovana v poletju 1927, sodeloval v letih 1933–40, ampak že leta 1928 in da je kaj kmalu pritegnil k sodelovanju tudi Simona Kosa in druge. Oba sta bila večkrat pri meni na Jesenicah, še večkrat pa smo se srečevali pod Rodico na meji, kjer sta prejela od mene in od drugih tovarišev slovensko čtivo, za prenos preko meje. Neke nedelje v začetku decembra 1931 sva bila zopet skupaj na Suhi in tu sem mu izročil večjo količino časopisov. Ko se je vračal proti domu sta ga na strmini pod Rodico zasačila dva fašista obmejne straže. Aretirala sta ga. Ob nekem previsu pod Rodico je Loncner z naglo kretnjo porinil oba fašista pod previs, sam pa je naglo pobegnil. Sicer sta za njim streljala, a se je srečno prebil čez mejo. Naselil se je na Jesenicah in od tu nadaljeval svoje delo. Na meji se je sestajal s Simonom Kosom in drugimi tovariši in vedno je bil težko obložen s čtivom in tudi orožjem, kar vse je oddajal svojim tovarišem z Ruta.

Kmalu po okupaciji Gorenjske so ga aretirali. Najprej je bil zaprt na Jesenicah, nakar so ga odpeljali v zapore v Celovcu, skupaj z Lavoslavom Planinškom, Petrom Bizjakom in Francem Komacem. Dan preden so jih odpeljali sem obiskal Loncnerja in Planinška. Loncner me je prosil, da naj mu pripravim nahrbtnik in nekaj najbolj nujnih stvari, ker da bo skušal pobegniti. Žal je bilo že prepozno.

Tako se je končala življenjska pot prekaljenih borcev za obstoj našega naroda na Primorskem. V času narodnoosvobodilne vojne pa sta izgubila svoje življenje tudi dva njihova sodelavca Jože in Anton Koder. Ko smo se pred leti udeležili odkritja spominskih plošč Simonu Kosu in Jožetu in Antonu Kodru v Nemškem Rutu, smo bili, vsaj nekateri, mnenja, da bi bil tudi Nikolaj Loncner vreden te pozornosti.

S temi vrsticami, bi rad le dopolnil vsebino omenjenega članka.

S.Š.

Popravek

V sezname Proletarske udarne čete in 1. slovenskega proletarskega udarnega bataljona Toneta Tomšiča so se prikradle naslednje tiskovne napake: na str. 4 priloge, drugi stolpec Petrič Marija, pravilno je Petrič Matija, roj. 1921 Sodražica; na strani 5, zgornj desno Škrbac Alojz, pravilno je Škrabec Alojz, roj. 1922 Mrmorovo pri Lužarjih; na str. 6, levo Laška vas, pravilno je Intihar Janez-Žane, roj. 24. 6. 1921 Iška vas; na str. 6, desno Metrič Miha-Stevo, pravilno je Petrič Miha-Stevo, roj. 1924 Gumnišče-Škofljica; na str. 7, levo spodaj Šimec, pravilno je Šimenc. Polega tega je bil v tem stolpcu izpuščen Rus Jože-Darko. Pravilno bi se ta del besedila moral glasi: Rus Anton, roj. 1926 Gor. Dobravice, padel 1943 v Cerknici; Rus Jože-Darko, roj. 1921 Gor. Dobravice, padel 1942 Krška hosta.

Bralcem in odboru 1. SPUB Toneta Tomšiča se za napake najljubšeje opravičujemo, hkrati borce NOV in aktiviste OF ali njihove sorodnike ponovno prosimo, da pripombe in dopolnitve pošiljajo na naslov: Odbor 1. SPUB Toneta Tomšiča – kartoteka, Vrtača 11, 61000 Ljubljana.

Uredništvo

Programski skupščini ZZB NOV Nova Gorica ob rob

Borci – pomemben dejavnik

V Novi Gorici je bila programska skupščina občinske organizacije ZZB NOV. Poleg delegatov so se je udeležili tudi predstavniki predsedstva RO ZZB NOV Slovenije in predstavniki skupščine, ZSMS in ZRVS iz Nove Gorice. Obravnavali so poročilo o delu občinskega odbora v času od 1978. do konca 1979. leta ter program za to leto.

Predsednik občinskega odbora ZZB NOV Nova Gorica Marko Remec je v svojem uvodu poudaril bogato dediščino, ki sta nam jo zapustila tovariša Tito in Kardelj, ter dejal, da nas borce in vse naše narode ter narodnostni njuna izguba še trdneje združuje v enotno fronto organiziranih socialističnih sil v SZDL in v delegatskem sistemu.

Iz poročila o delovanju borčevske organizacije v Novi Gorici je bilo razbrati, da je članstvo dobro delegatsko udeleženo tako v krajevnih skupnostih kot na ravni občine. Posebno mesto zavzema aktivnost borcev na področju SLO in DS, kar se je še zlasti izkazalo v akciji NNPN 79, ko je v njej sodelovalo kar 1566 članov ZZB NOV Nove Gorice!

Aktivno, tvorno in prijateljsko je bilo tudi sodelovanje z ANPI pri negovanju in razvijanju tradicij NOB, urejanju grobov in grobnic padlih borcev, reševanju statusnih, invalidskih in socialnih problemov, organizaciji skupnih srečanj, prireditvev in podobno.

V zvezi z delovanjem ZZB NOV kot družbenopolitične organizacije je tovariš Remec opozoril na dva pojavi, ki škodujeta uspešnem delovanju organizacije borcev. Prvi tak pojav je zunaj borčevske organizacije, kjer so posamezniki mnenja, da se borcem in njihovim organizacijam ni treba aktivno ukvarjati z družbenopolitičnimi vprašanji. Ti posamezniki pravijo, da visoko cenijo prispevek borcev za našo sedanjost in želijo, da bi se borci (češ da so že starejši in utrujeni) posvečali le čisto borčevskim vprašanjem, spomenikom, obeležjem, socialnim, zdravstvenim in podobnim problemom članstva. Taka priporočila so jalova, zato jih borci odločno zavračamo. Globoko se zavedamo svojih dolžnosti. Štiridesetletna revolucionarna praksa je dala udeležencem NOV dovolj izkušenj in znanja, da lahko objektivno ocenjujejo, pravilno vrednotijo uspehe in kritično obravnavajo slabosti. Drugi pojav pa je, da se posamezne krajevne organizacije borcev preveč zapirajo v svoje lastne okvire. Ta pojav oži fronto družbenopolitičnega delovanja borcev. Zato morajo te organizacije take ozke okvire prebiti in vse vključiti v široko fronto socialističnih sil in tu aktivno in tvorno sodelovati za vsestranski razvoj in napredek socialističnih družbenih in družbenoekonomskih odnosov. V zvezi s temi ugotovitvami naj navedemo oceno o vlogi zveze borcev v delu tovariša Kardelja Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, kjer je med drugim zapisal: »Zveza združenj borcev opravlja v naši družbi specifično politično vlogo kot borbena organizacija, ki je zrasla iz narodnoosvobodilne vojne in socialistične revolucije in ki je tudi danes nosilka vseh revolucionarnih tradicij. Posebno poudarjam družbenopolitično vlogo te organizacije zato, ker je to resna politična sila naše družbe, in na sedanji stopnji razvoja naše revolucije izredno pomemben stebel stabilnosti sistema, ustvarjenega v naši revoluciji. Revolucionarne izkušnje in nesporna politična in moralna sila tako posameznih članov kakor organizacije zveze združenj borcev kot celote zahtevajo intenzivno demokratično angažiranje borcev v našem političnem sistemu.« Tovariš Kardelj dalje ugotavlja, da mora biti zveza borcev s svojim vplivom prisotna povsod, kjer sprejemajo družbene odločitve, kar pomeni predvsem v mehanizmu delegatskega sistema in v socialistični zvezi.

Iz poročila o delu, ki ga je organizacija ZZB NOV goriške občine opravila v preteklem obdobju, izhaja ugotovitev, da se je te družbenopolitične vloge ta organizacija v preteklosti v polni meri zavedala in jo tudi izpolnjevala. To potrjuje tudi ugotovitev delovne skupine CK ZKS, ki je nedolgo tega obiskala Novo Gorico, in je, kot je povedal tovariš Remec, o delovanju organizacije zveze borcev zapisala: »Pomembno vlogo v frontnem uresničevanju programa politične aktivnosti v občini ima tudi 7.500 članov zveze borcev, organiziranih v 52 organizacijah. Presežena je v preteklosti prevelika naravnost članstva k tako imenovanim borčevskim vprašanjem in obrnjenost k institucijam države. Člani ZB v občini ugotavljajo vsesplošno napredek tako v kakovosti kot v učinkovitosti urejanja mnogih vprašanj znotraj delegatske-

ga skupščinskega sistema. Organizacije ZB so se v zadnjem času pomembno uveljavile kot činitelj razvijanja dobrih sosedskih odnosov, kot nosilci SLO in družbene samozastite v krajevnih skupnostih in v občini ter drugod. ZB je postala nepogrešljiv dejavnik v uresničevanju frontnega programa v vseh sestavinah političnega sistema socialističnega samoupravljanja.« Ugotovljene pa so bile seveda tudi slabosti in pomanjkljivosti političnega in samoupravnega delovanja (zlasti ob izredno težkem in neugodnem stanju v nekaterih tozidih). Organizacija ZZB NOV se je v preteklosti zavestno in zavzeto vključila v skupno fronto socialističnih sil za razreševanje težkih gospodarskih vprašanj, materialne proizvodnje, delitve dohodka, vseh oblik potrošnje, produktivnosti in zaposlovanja za gospodarsko stabilizacijo ter se zavezuje, da se bo tudi v prihodnje odločno zavezala za dosledno in odgovorno izvajanje vseh ukrepov za gospodarsko stabilizacijo.

V razpravi je tovariš Sušmelj podčrtal, da je v goriški občini padlo v NOB okrog 2.500 borcev, katerih imena je treba nujno zbrati in jih trajno vklesati na trnovski spomenik. Posebej pa je podčrtal dejstvo, da so sedaj dani vsi pogoji za začetek gradnje pokrajinskega muzeja revolucije za Primorsko v Novi Gorici, in da ne kaže tega odlašati ter spreminjati na podlagi večletne široke razprave sprejetih stališč za izgradnjo tega muzeja, ker bo sicer tako ravnanje imelo za posledico le neuresničeno željo po muzeju.

Tovariš Albert Rajer je obširno spregovoril o podružbljanju revolucionarnih tradicij NOB in spomeniškega varstva. Poudaril je, da je bilo v zvezi z ustanavljanjem pokrajinskega muzeja revolucije za Primorsko potrebna veliko. V Lipici, kjer so bili udeleženi vsi predstavniki družbenopolitičnih organizacij in skupščin, je bil dosežen sporazum o lokaciji muzeja, o načinu financiranja muzeja, o izdelavi načrtov za rekonstrukcijo stavbe, o izdelavi muzeja in izdelan je bil program o prostorskih potrebah muzeja. Sedaj, ko je vse pripravljeno za pričetek del, pa večina občin Primorske odklanja sodelovanje. V Primorskih novicah se ponovno (kljub sklepom v Lipici) razpravlja o ponovni lokaciji muzeja.

Prav bi bilo, da sprejete dogovore dosledno izvajamo. Za to nas zavezujejo samoupravna socialistična morala ter politična odgovornost. Tudi tovariš Zdravko Klanjšček, ki je v razpravi spregovoril o vprašanju zgodovinskega, prenašanja revolucionarnih tradicij in pisanja krajevnih kronik, je poudaril, da moramo storiti vse za izgradnjo muzeja revolucije, ki naj bi bil obenem tudi muzej povojne graditve Nove Gorice.

Ne glede na obsežne naloge, ki jih je organizacija ZZB NOV opravila navzven v delegatskem sistemu in v enotni fronti socialističnih sil SZDL, je posvečala veliko skrb tudi svojem članstvu pri reševanju socialnih, stanovanjskih, zdravstvenih, zdraviliško-klimatskih in celi vrsti drugih problemov. Preobsežno je opravljeno delo, da bi ga mogli v tem prispevku zajeti.

Po vsestranski razpravi je programska skupščina sprejela program dela za obdobje 1980–1981 in ga v razpravi dopolnila.

Minko Kristančič

Vabilo

Po programu dela domicilnega odbora pevskega zbora »Srečko Kosovel« – organiziramo tovariško srečanje v soboto, 30. avgusta 1980. Tovariško srečanje bo v gostilni pri Zorotu v Štanjelu z začetkom ob 10. uri.

Vsak udeleženec tovariškega srečanja (tudi člani njegove družine) si bo lahko nabavil kupon za kosilo po znižani ceni.

Potne in druge stroške krije vsak udeleženec sam.

Vabimo vas, da se srečanja borcev svoje enote udeležite.

Ker se lahko zgodi, da zaradi pomanjkanja naslovov ali zaradi spremembe bivališča kdo od nekdanjih borcev PZ NOVJ »Srečko Kosovel« ne bo prejel vabila, vas prosimo, da na srečanje opozorite tudi vse nekdanje borce pevskega zbora, ki jih poznate ali pa veste za njihov naslov.

Zveza združenj borcev NOV
domicilni odbor
PZ NOVJ »Srečko Kosovel«
Ajdovščina, Gregorčičeva 28

Bomb za 50 000 Hirošim

Mesec avgust ima kaj usodno mesto v časovnem razdobju sodobnega življenja. Prve dni avgusta (točneje šestega) pred 35 leti je prva eksplozija atomske bombe nad japonskim mestom Hirošimo zlovesče naznanila vstop človeštva v atomsko dobo, in da se ta začena z uničevalno ne pa za človeštvo koristno učinkovitostjo atomske energije. Torej je človeštvo že polnih 35 let v znamenju strahu in terorja, ki visi nad njim v podobi atomskega orožja. Iz »malega dečka« (z veliko mero cinizma so ameriški poveljniki krstili prvo atomsko bombo z imenom little boy – mali deček, ki je meril po dolžini 3 metre, po širini pa 70 cm, težak pa je bil »samo« 4 tone) so se razvili sodobni atomski orjaki v podobi zastrašujoče učinkovitih atomskih in vodikovih bomb.

»Mali deček« je že s svojim prvim pojavom naznanil, kaj pomeni novo orožje. Po ameriških uradnih statistikah sta edini dve atomski bombi, tista, ki so jo odvrgli na Hirošimo in druga, ki je porušila mesto Nagasaki, prizadejali velikansko razdejanje in terjala hude človeške žrtve. Prva je povsem porušila zgradbe na prostoru več kot 12 km², druga pa na blizu 5 km². V Hirošimi je bilo na km² 12.500 mrtvih, v Nagasakiju pa 16.500. Razliko med učinkom atomske bombe in klasičnimi bombami prikaže podatek (prav tako iz ameriških virov), da so Američani na Tokio poslali 279 letal, ta so odvrгла 1667 ton bomb, ki so na km² terjale 4.600 žrtev.

Prve atomske bombe nad japonskimi mesti so prišle v zgodovino kot zloslutne znanilke bodoče nezadržne tekme v oboroževanju, nikakor pa ne kot nujnost, ki bi jo narekovali vojaški razlogi. Japonska je bila takrat že povsem na robu poraza in je že pošiljala svojim nasprotnikom signale o vdaji. Razen tega je poseg Sovjetske zveze v vojno proti Japoniki označil bližnji popoln poraz Japonske. Torej je bilo atomsko bombardiranje japonskih mest povsem nepotrebno z vojaškega stališča. Prav je torej imel Nobelov nagrajenec Blacket, ki je dejal, da napad z atomsko bombo ni pomenil toliko zadnjega dejanja druge svetovne vojne kot predvsem prvo dejanje hladne vojne med Združenimi državami Amerike in Sovjetsko zvezo.

Dejansko je pojav prve atomske bombe in njena uporaba ob koncu druge svetovne vojne pomenila začetek enega najbolj usodnih procesov v sodobnem mednarodnem življenju, ki ga označuje nenehna, silovita in vse doslej neustavljiva tekma v jedrskem oboroževanju. Prav ta tekma je vzrok, da danes ves svet živi v znamenju usodnega ravnotežja strahu, ki mu je botrovala oboroževalna tekma med atomskima velesilama.

Zametke te tekme kaže iskati v dogodku na potsdamskem sestanku velikih sil protihitlerjevske koalicije v trenutku, ko je bila nacistična Nemčija že povsem razrušena. Takrat je tedanji ameriški predsednik Truman seznanil Stalina z atomskimi poskusi, ki so privedli do izdelave atomske bombe. Poročevalci s tega sestanka posebej poudarjajo, da je Stalin novico sprejel tako mirno in brez pripomb, da so celo dobili vtis, kot da Stalin ni dojel, za kakšno daljnosežno novost gre. Vendar je Stalin povsem dobro vedel, kaj pomeni ameriška novica o atomski bombi. Istega dne je po telefonu naročil v Moskvo, naj se z vsemi silami lotijo pospešenega razvoja podobnega sovjetskega orožja.

V Washingtonu so računali, da bo posest atomske bombe zanje takšna vojaško strateška in s tem politična prednost, da si bodo zlahka zagotovili premoč in s tem glavno besedo ter veljavo pri urejanju povojnega sveta. Vendar je bil ameriški monopol nad atomskim orožjem prekratek, da bi ga mogli kaj prida izkoristiti. Pojav prve sovjetske atomske bombe, ki jo je samo nekaj let pozneje naznanil Molotov, je označil prvo stopnjo zravnave vojaške moči med velesilama, hkrati pa je odprl pravo pravcato tekmo, kdo bo hitrejši, kdo bo sposobnejši, kdo bo močnejši. Ta tekma teče še danes, četudi je uradno glasilo agencije Združenih narodov UNESCO že pred petimi leti posvarilo svet, da sta si atomski velesili nakopičili že toliko atomskega orožja, da njegova moč obsega moč 50.000 »malih dečkov« iz Hirošime. Če bi to moč prikazali v obliki najhujšega klasičnega razstreliva, je že pred petimi leti prišlo na sleherno glavo na svetu 4 tone tega razstreliva.

Pred velikansko grobnico padlih v Hirošimi že ves povojni čas gori rdeča luč. Japonci so se zrekli, da bo ta luč gorela vse dotlej, dokler bo obstajala nevarnost atomske vojne. Vse kaže, da svarilni ogenj v Hirošimi, žal, še dolgo ne bo ugasnil.

Drago Košmrlj

Proslave naj ne bodo veselice!

Pripomba tov. M. G. (v TV-15, št. 30) glede čudne komercialno-tržne naravnosti nekaterih naših spominskih prireditev je vsekakor na mestu. To tembolj, ker tovrstnih (tržnih) pojavov nikakor noče in noče biti konec, ampak se – nasprotno – vse bolj razrašajo v pravo pravcato manijo, ki škodi sicer smiselno zasnovanim spominskim prireditvam.

Veliko takšnih prireditev s svojimi razvedrilno-zabavnimi sklepnimi deli, ki sledijo spominskim in kulturnim programom dejansko daje videz nekake hrupne gasilske veselice, kjer kajpada ne manjka vsakršnih finančnih manipulacij in mešetarjenj. Kdo vse so glavni akterji takšnih zaključnih zabav je kajpada odvisno od proslave same, odnosno od njenih organizatorjev, so pa med njimi vsekakor tudi ljudje oziroma organizirane skupine trenutne prilike, ki znajo iztržiti iz proslave kaj mastne dobičke. Ti navadno oskrbujejo udeležence s pijačo in jedajo ter raznimi »priboljški« in s tem sploh skrbijo za njihovo »kar najboljše počutje«. Mnogo ljudi jim gre seveda na roke, kajti okoliščine jim že skorajda ne dopuščajo, da bi mislili na visoke cene. Nad tem se zamislijo šele doma. Seveda pa se veliko ljudi udeležuje praznovanja prav zavoljo zaključnih zabav. Proslave kot take jih ne zanimajo. Zato tudi nikakor ni čudno, da pogosto naletimo na ljudi, ki si niti niso povsem na jasnem, na kakšni proslavi so sploh bili, kaj šele, da bi doumeli njen globlji pomen. Temu v dobršni meri botrujejo tudi govorniki, ki se žal še vedno vse preradi omejujejo zgolj na branje monotonih, v načelu že ničkolikokrat ponovljenih tekstov, kar seveda še dodatno odvrača ljudi od same proslave. Nedvomno bi bile primernejše neposredne zive pripovedi govornikov – proslavljenih udeležencev NOB, s katerimi bi doživeto razgrnili del narodnoosvobodilnega boja, v čigar čast je bila pripravljena proslava. S tem, kakor nemara tudi s še kakimi drugimi popravki (denimo kontrolo cen na stojnicah), bi se mnoge spominske prireditve bolj približale svojemu poglobitvenemu namenu – počastitvi spomina na ta ali oni dogodek (osebo) iz NOB. S tem pa kajpada tudi širokim težnjam po doslednem ohranjanju svetle tradicije našega osvobodilnega boja.

Branko Vrhovec

Kako bomo v prihodnje poskrbeli za manj razvite?

Ko govorimo o manj razvitih ponavadi mislimo na Črno goro, Bosno in Hercegovino, Makedonijo ter pokrajino Kosovo. Gre za 84 najmanj razvitih občin, v katerih živi blizu milijon ljudi.

Toda z nerazvitostjo se srečujemo tudi v naši republiki. Tudi pri nas imamo občine, ki so gospodarsko izredno šibke. Mimo tega imamo nerazvita obmejna območja, ki terjajo posebno skrb. Zaradi tega je pospeševanje skladnejšega regionalnega razvoja v Sloveniji pomembna naloga, ki jo bo potrebno dosledno uresničevati tudi v prihodnjem srednjeročnem obdobju.

Ocenjujejo, da je zakon, ki ureja probleme na tem področju dokaj dobro zastavljen, kljub temu pa je slovenski izvršni svet predlagal nekatere spremembe, ki naj bi bistveno vplivale na razvoj manj razvitih območij. Gre predvsem za merila, po katerih določamo kdo je potreben širše pomoči in kdo ne.

Zapostavljene proizvodjalne sile

Temeljno merilo za to opredeljevanje naj bi v prihodnje bila razvitost proizvodjalnih sil. Ta kriterij smo doslej v Sloveniji nekoliko zanemarjali, zaradi česar posameznih odnosov ni bilo mogoče dovolj vsestransko oceniti. Treba je reči, da se za uveljavitev tega merila zavzemamo tudi pri opredeljevanju razvitih oziroma manj razvitih območij v drugih delih države.

Upoštevali pa naj bi še dvojne meril in sicer učinke delovanja proizvodjalnih sil ter stopnjo razvoja družbenega standarda. Ta dva kriterija naj bi bila dopolnilna in naj ne bi določilno vplivala na razvrščanje posameznih območij. Seveda pa se tudi pri tem porajajo številni problemi, ki jih bo treba še rešiti.

v občinah menijo, da so predlagani kazalci primerni in da dobro odražajo dejansko stopnjo razvitosti. Toda v Radljah ob Dravi so drugačnega mnenja. Trdijo, da sistem ugotavljanja dohodka v hidroelektrarnah napačno prikazuje stopnjo razvitosti te občine. Družbeni proizvod na prebivalca tu očitno ne more biti odločujoče merilo.

Takih in podobnih primerov pa je še več. Verjetno bi kazalo zadržati takoimenovano temeljno mejno vrednost, ki pravi, da je občina manj razvita, če ne dosega povprečne 50-odstotne razvitosti v republiki. Ob upoštevanju tega načela bi med manj razvite prišla tudi občina Radlje ob Dravi.

Od deset na šest?

Ne glede na to, pa je že jasno, da se bo v prihodnjem srednjeročnem obdobju število občin, ki bodo prejemale širšo pomoč, zmanjšalo. V tem srednjeročnem obdobju je bilo med manj razvite uvrščenih deset občin, v prihodnje pa jih bo verjetno samo še šest. Izpadle bodo, denimo, take občine, kot je Murska Sobota, ki je v zadnjih letih – tudi po zaslugi politike skladnejšega regionalnega razvoja – dosegla velik razmah.

Seveda pa samo z razvrščanjem občin med manj oziroma bolj razvita območja v republiki problemov ni mogoče rešiti. To se je pokazalo že doslej, saj imamo manj razvita geografska in obmejna območja, ki so v različnih občinah in ki sama hitrejšega napredka ne morejo doseči. Tem območjem naj bi pomagale zlasti občine same. To bi moralo biti temeljno vodilo. Širše pomoči naj bi bili ti kraji deležni le, če občina, v kateri ležijo, ne dosega 75-odstotnega republiškega povprečja.

Če bodo ta načela obveljala, bodo posebne skrbi še naprej deležni Haloze, Slovenske gorice in Kozjansko, torej kraji, ki so gospodarsko močno zaostali. Bržkone razvoja teh krajev tudi v prihodnjem srednjeročnem obdobju ne bi bilo mogoče prepustiti zgolj občinam, saj se je že doslej pokazalo, da niso bile sposobne poskrbeti za njihov hitrejši napredek.

Kaj bo z Brkini?

Ob tem pa se postavlja vprašanje, kaj pa naj bi bilo v prihodnje, na primer, z Brkini, ki so bili doslej deležni dokajšnje družbene pomoči. Vprašanje je tudi, kaj bo s Suho Krajino in Pokolpjem. Ob doslednem upoštevanju predlaganih meril bi v novem srednjeročnem obdobju ta območja ne sodila več med manj razvite regije v republiki.

Ti kraji ležijo namreč v občinah, ki po novem ne bi bile več med manj razvitimi. Toda ali bi bilo prav, če bi v prihodnjih letih te kraje črtali s spiska manj razvitih? Prevladuje prepričanje, da tega vsaj do leta 1985 ne bi bilo mogoče storiti. Brkini, Suha Krajina in Pokolpje kažejo vse znake manj razvitosti. Srečujejo se domala z enakimi problemi, kot na Kozjanskem ali v Slovenskih goricah.

V slovenskem izvršnem svetu se tega očitno zavedajo, zato predlagajo, naj bi poiskali možnosti, da bi ti kraji širšo pomoč prejemali tudi v prihodnje. Nedvomno bodo s tem soglašali tudi delegati, ko bodo v jeseni odločali o novem zakonu o pospeševanju skladnejšega regionalnega razvoja v naši republiki.

Treba bo pohiteti

Pritegniti pa bi veljalo tudi predlogu, po katerem naj bi v sistem pomoči vgradili takoimenovano prehodno obdobje. Gre za čas, v katerem bi – glede na razvitost posameznih občin oziroma območij – v prihodnje opuščali pospeševalne ukrepe. Na ta način bi marsikje lažje premostili težave, s katerimi se bodo srečali ob prehodu iz manj razvitih v razvite.

Z vsi resnostjo pa bi kazalo upoštevati tudi zdajšnja opozorila, da je treba z urejanjem teh vprašanj pohiteti. Merila, po katerih bomo v prihodnje določali manj razvita območja, morajo biti znana čimprej. To je pomembno zlasti za organizacije združenega dela, ki snujejo svoje srednjeročne načrte. Če teh podlag ne bo pravočasno, se utegne zgoditi, da bo kljub dobri volji marsikatera sicer neodložljiva naloga ostala neuresničena.

Nova merila pa bo treba vgraditi tudi v nov srednjeročni načrt celotne republike. To kar je sedaj zapisano v dogovoru o temeljih družbenega načrta še daleč ne zadostuje. Naloge, ki nas na tem področju čakajo, so začetne vse preveč ohlapne. Potemtakem je tudi s te strani nujno, da začeto delo kar najhitreje dokončamo.

Darko Marin

V Banjolah letos

Prvič: sezona do zime

Banjole. Kraj počitka, številnih vsakoletnih pa tudi nenadejanih srečanj. Borci in njihove družine odhajajo tja že približno dvajset let. Navadili so se na to puljsko morje, navedli na potke in zelenilo, na obalo in domačine. Mnogi sploh nočejo več drugim na počitnice. Seveda pa leta terjajo tudi od doma v Banjolah, da stopa v korak s časom. Domske delavci in predvsem svet tega doma so morali iz leta v leto skrbeti, da bi izboljševali pridobljene kapacitete, da bi dograjevali in dopolnjevali borčevski dom počitka tako, da bi ta čimbolj ustrezal tako spretnim potrebam kot tudi turističnim standardom.

»Že leta 1972 smo si v Banjolah, na osnovi skupne presoje o na-

je lahko zadovoljnih tudi vseh 21 soustanoviteljev tega doma, vseh 21 občinskih odborov ZZB NOV iz enaindvajsetih slovenskih občin, ki združujejo poleg mestnega odbora ZZB NOV Ljubljane sredstva in upravljajo s kapacitetami tega doma«, pojasnjuje tovariš Dolinšek. »Sicer pa praznuje letos naša domska skupnost kar majhen jubilej: dvajsetletnico obstoja,« pripomni Janez Režek, najstarejši »banjolski borec« in poznavalec razmer iz tistih prvih dni, ko so se borci še zadovoljno stiskali na pogradih mrzlih lesenih bungalovov s skupnimi sanitarijami.

Danes, oziroma prav v tem avgustovskem času kuhajo v banjolski kuhin-

ja počitniške skupnosti, ki bi združevala vse počitniške domove za borce in klub vojaških invalidov. »Naši načrti so taki, da bi moral biti dom zaseden tudi v jesenskem in zimskem času. To je ravno tisti čas, ki bi ga za oddih na morju lahko izkoristil marsikateri borec, ki zaradi zdravja ne sme na morje poleti. Pri tem je seveda jasno, da bodo lahko koristili domske usluge tudi borci, ki niso iz ljubljanskih in tistih 21 občin, ki z domom upravljajo. Slednji imajo seveda prednost, toda, kadar je prostora dovolj, se dobrodošli vsi. Veste, mi ne poslujemo na dohodkovnih osnovah. Pri nas je zasedenost doma že izhodišče za formiranje penzijskih cen. Vsa leta smo se borili, da bi bilo

goletnih pobornikov za ureditev Banjol.

Tako so mi o Banjolah in njihovem današnjem »ustroju« pripovedovali Janez Režek, general Rade Pehaček, Bogdan Erbežnik in Drago Dolinšek. Beseda je nanese kajpak tudi na zadovoljnost borcev, ki počitnikujejo v Banjolah. Tu se je izkazalo, da je nemajhno vsakoletna težava (doslej je bilo tako, za naprej upajo, bo bolje) z iskanjem sezonskih delavcev. Za borce pa vemo, da so včasih na nepazljivost, malomarnost in neko- rektno vedenje zelo občutljivi.

»Večina jih je vendarle zadovoljna in to tudi glasno pove. Vedno pa je nekaj takih, ki so nezadovoljni z vsem po vrsti,«

membnosti in potrebnih kapacitetah, postavili plan dograditev in adaptacij banjolskega doma z okolico. Morda se je zdel načrt komu takrat preobsežen, morda je kdo nejeverno zmajeval z glavo, če bo vse to res... No, danes, po osmih letih trdega dela lahko rečemo, da je načrt izpolnjen,« nam je zadovoljno povedal v pogovoru o Banjolah Dušan Dolinšek, ki se že nekaj let ubada z neposrednimi nalogami izgradnje in ureditve borčevskih Banjol.

Letos 3. junija so v Banjolah pri Puli slovesno otvorili novo depandanso-bivalni objekt, nov pokrit in ogrevan bazen ter sodobno recepcijo. Nova je tudi kuhinja, adaptirana restavracija, zgrajena zaklonišče, urejena in z zelenjem obdana obala, asfaltirani so parkirni prostori in nenavsezadnje, tudi cesta od Pule do Banjol je urejena. »Tako

nji kar za 800 lačnih počitnikarjev, pri čemer sprejemajo na prehrano tudi goste, ki ne počitnikujejo v samem domu. Za letošnjo sezono je bilo na primer nared kar 148 pravih pravcatih hotelskih garsonier, poleg sob v blokih A in B ter ležišč v takoi-menovanih vikend hišicah. V tej poletni gneči je zaposlenih v domu 60 delavcev, letos pa se bo zgodilo prvič, da bodo sezono podaljšali tja do 5. januarja prihodnjega leta, saj imajo prvič vse pogoje, da borcem in tudi drugim nudijo rekreacijo in prijetno bivanje 380 ogrevanih ležišč) tudi v času, ko ne greje vroče sonce.

»Prizadevamo si, da bi dobili stalen gostinski in drugi kader, ki bi ga lahko zaposlovali skozi vse leto. Seveda bi moral potem dom zares delovati skozi vse leto in biti tudi primerno zaseden. Prav zato smo začeli razmišljati o možnosti ustanovitve

letovanja za borce v Banjolah čim ceneje, hkrati pa smo doslej še vedno uspevali, da nismo imeli zgube na koncu sezone, ko je bilo treba vse skupaj izračunati,« pove Janez Režek, ki pa poleg zadovoljstva ob dobrih rezultatih ne prikriva tudi težav in nenehnih bitk za izpolnjevanje načrtov.

»Naš dosedanji načrt je bil, tako sem prepričan, izveden uspešno predvsem zato, ker smo ravnali v vseh fazah del in izgradnje samoupravne, ker smo se povezali s puljsko občino, dosegli, da je prišel razvoj in pozidava Banjol v srednjeročni urbanistični načrt izgradnje Pule in okolice ter tudi zato, ker smo se najtesneje povezali s krajevno skupnostjo, kjer stoji naš dom,« poudarja Rado Pehaček, predsednik mestnega odbora ZZB NOV Ljubljane in eden od neutrudnih dol-

govori iz izkušenj Dušan Dolinar. In najbrž je res tako. Sem ter tja koga moti že veseli živ žav vnučkov, ki jih borci pripeljejo s seboj na počitnice. Moti jih mladina, ki pride na kopanje ali na kosilo... Toda, kot nam je ob slovesu dejal general Pehaček: »Tisti redki, ki so nezadovoljni z vsem po vrsti, so ponavadi eni in isti. Ti nosijo svoje nezadovoljstvo že s seboj od doma. Jaz pa menim, da je prav, da so v domu borci in njihovi, denimo, vnuki. Mladi in stari morajo biti pomešani. Saj nam mladi prinašajo življenje in veselje. Kako bi pa bilo, če bi se dan na dan srečavali le borci med seboj in le tarnali nad boleznimi...«

Tako Banjole 80 poleti. Kako bodo zaživele jeseni, ali pozimi, pa si bomo skušali ogledati ob enem naših prihodnjih obiskov.

Bojana Žokalj-Jesih

Zagorje:

O storjenem in o načrtih

Poleg drugih pomembnih družbenopolitičnih nalog, vključujoč podružbljanje ljudske obrambe, družbene samozaščite in varnosti, si je občinski odbor ZZB NOV Zagorje v pretekli mandatni dobi, še posebej prizadeval za čimtesnejšo povezanost z ZSMS, zvezo sindikatov, SZDL in z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami ter društvi, za skupno razvijanje in ohranjanje tradicij NOB ter socialistične revolucije. Ne nazadnje pa, da bi se pri družbenopolitičnem delu kar najbolj učinkovito prepletala mladostna zagnanost z modrostjo in izkušnjami borcev NOB. Tako je med drugim poročal njihov predsednik Jože Ocepek na letni konferenci OO ZZB NOV Zagorje.

V občini Zagorje je danes skoraj 70 odstotkov borcev (ne glede na njihovo starost in zdravstveno stanje) družbenopolitično aktivnih še v krajevnih skupnostih in v občinskem merilu, zlasti pa so aktivni kot predstavniki posameznih delegacij.

Kar zadeva priznavalnino, so v glavnem urejene. Morda je tu in tam še primer, ko bi posamezni borec še potreboval družbeno pomoč. V ta namen bodo letos porabili 4.685.436 dinarjev.

Skorajda ni bilo seje predsedstva, kjer ne bi govorili o stanovanjski politiki v občini. Nekateri borci NOV in VVI namreč še vedno stanujejo v starih in neprimernih stanovanjih, brez kopalnice, sanitarij, primerne ogrevanja. Zaradi tega si predsedstvo že dalj časa prizadeva, da bi samoupravna stanovanjska skupnost v dogovoru z drugimi pristojnimi dejavniki v občini proučila (na podlagi solidarnostnih načel) možnost hitrejši gradnje manjših stanovanj, ki bi bila primerna za borce NOV in VVI. Neprimerna stanovanja povzročajo bolezenske posledice, živčnost in občutek zapostavljenosti. Imajo tudi težave s posojili kmetom-borcem za urejanje njihovih kmečkih domov. Pri tem so v zadnjih dveh letih s samoupravno stanovanjsko skupnostjo sklenili samoupravni sporazum, po katerem vsako leto dodelijo kmetom-borcem na podlagi njihovih prošelj okoli 800.000 dinarjev, kar je še zdaleč premalo.

Zdravstveni problematiki borcev in VVI so borci v Zagorju prav tako posvečali veliko pozornost. V prejšnjih letih so bili z delom dispanzerja za borce še kar zadovoljni, v zadnjem času pa ne. Problemi so nastali zaradi nerednega dela dispanzerja in zato, ker je občutno pomanjkanje zdravnikov. Borci čakajo na zdravniško pomoč preveč časa.

Muzejska dejavnost je med najboljše nalogami občinskega odbora ZZB NOV v letošnjem letu. S prodajo doma borcev na Prvinah bodo (ali pa so že) odkupili stanovanjsko hišo in jo s primerno adaptacijo preuredili v muzej NOV in revolucionarne preteklosti Zagorja. Kupili bodo potrebno opremo in s pomočjo strokovnjakov prenesli in razstavili vse že zbrane eksponate v nove muzejske prostore. Opravili bodo tudi obširno akcijo za zbiranje še novega gradiva. Zagorski borci torej – delovno!

Drago Miklavec

Mednarodno borčevsko sodelovanje

Prisrčna srečanja soborcev

Od 17. do 23. julija se je v Jugoslaviji mudila skupina nekdanjih deportirancev taborišča Mauthausen, med katerimi je bilo tudi nekaj nekdanjih taboriščnikov iz Ljubelja, ki so bili tudi borci brigade Liberté, formirane po razpustitvi ljubeljskega taborišča.

Po obisku nekdanjih taborišč v Ebenseeju, Gusnu in Mauthausnu si je skupina ogledala spomenike revolucije v Mariboru in zloglasne mariborske zapore ter nadaljevala svojo pot v SR Hrvatsko.

V skupini petindevetdesetih nekdanjih taboriščnikov je bilo tudi dvajset preživelih iz Mauthausna in med njimi nekaj tistih, ki so za časa vojne skupaj z ostalimi ljubeljskimi taboriščniki gradili predor.

Francosko skupino je na Hrvaškem sprejela predsednica komisije za mednarodne stike pri predsedstvu RO ZZB NOV Hrvatske Anka Matić, ki je v svojem nagovoru francoskim obiskovalcem dejala, da ji je še posebno ljubo, da lahko pozdravi soborce iz prijateljske dežele po petintridesetih letih od osvoboditve naše domovine in naše skupne zmage nad fašizmom. Dr. Anka Matić je poudarila prijateljstvo, ki temelji na skupnih prizadevanjih za mir. Roger Clément, ki je spregovoril v imenu gostov, je kot borec brigade Liberté poudaril sodelovanje z našimi pripadniki osvobodilne fronte v času, ko so taboriščniki na Ljubelju trpeli ob gradnji predora.

Skupna francoskih gostov – nekdanjih taboriščnikov in njihovih družin, je po obisku Zagreba in Jasenovca odpotovala do Titove Korenice, na Plitvička jezera in v Opatijo ter se ustavila na komemoraciji na Ljubelju.

B. S.

Obrambni dnevi mladinskih delovnih brigad

Vedno pripravljeni

Mestna konferenca ZRVS Ljubljana je prevzela obvezo, da v letošnjem letu organizira in izvede obrambne dneve na mladinski delovni akciji »Pot spominov in tovarištva 80«. Mladinske delovne brigade iz cele Jugoslavije delajo že več let na ureditvi poti spominov in tovarištva okoli Ljubljane, ob nekdanji žici s katero je bila Ljubljana obdana v času okupacije. V letošnji akciji so sodelovale tri izmene od 19. junija do 23. avgusta.

V prvi izmeni sta bile mladinske brigade »Kuzman Josifovski-Pitu« iz Prilepa, »Bratstvo-enotnost«, ki so jo sestavljali mladinci iz občine Ljubljana Moste-Polje, Gornji

grad-Zagreb in Zvezdara-Beograd in pionirska brigada »Janez Hribar« iz Ljubljane Center, skupaj 140 mladink in mladincev. V drugi izmeni so v akciji sodelovali mladinska mešana brigada »Bratstvo-enotnost« iz Zagreba in Beograda, »Strašo Pindjur« iz Kavadarcev in »25. maj« iz Novega Sada, s 160 brigadirji. V brigadi »25. maj« sta bila tudi dva brigadirja iz Sudana, eden iz Madagaskarja in eden iz Čila. V zadnji izmeni pa so bili mladinska delovna brigada »Dragica Pravica« iz Trebinja, »Veljko Vlahović« iz Vukovara in pionirska delovna brigada »Ela Kristl-Tanja« iz Lenarta.

Za vse izmene je bil organiziran obrambni

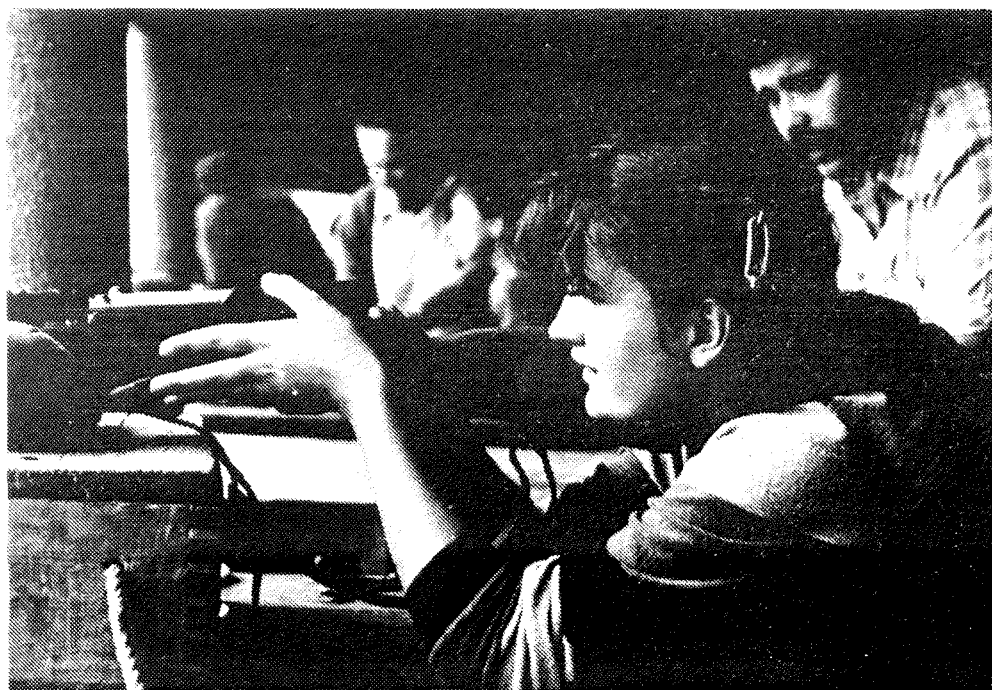
dan. Mladinke in mladinci so se spoznali z osnovo koncepcije SLO, s pehotno oborožitvijo, sredstvi radiološke-biološke-kemične zaštite in si ogledali film »Zažigalna bojna sredstva ter način zaštite«. Topografijo in orientacijo na zemljišču so imeli na ljubljanskem gradu. Ob zaključu obrambnega dne so še vsi udeleženci streljali s polavtomatsko puško na strelišču ob Dolenjski cesti.

V zadnji izmeni v brigadi »Veljko Vlahović« iz Vukovara je najmlajša pionirka Adriana Djuranec iz Borova, ki je 8. avgusta napolnila devet let. Z odličnim uspehom je končala 3. razred osnovne šole. Junija je bila tudi na delovni akciji v Sisku, kjer je bila proglasa

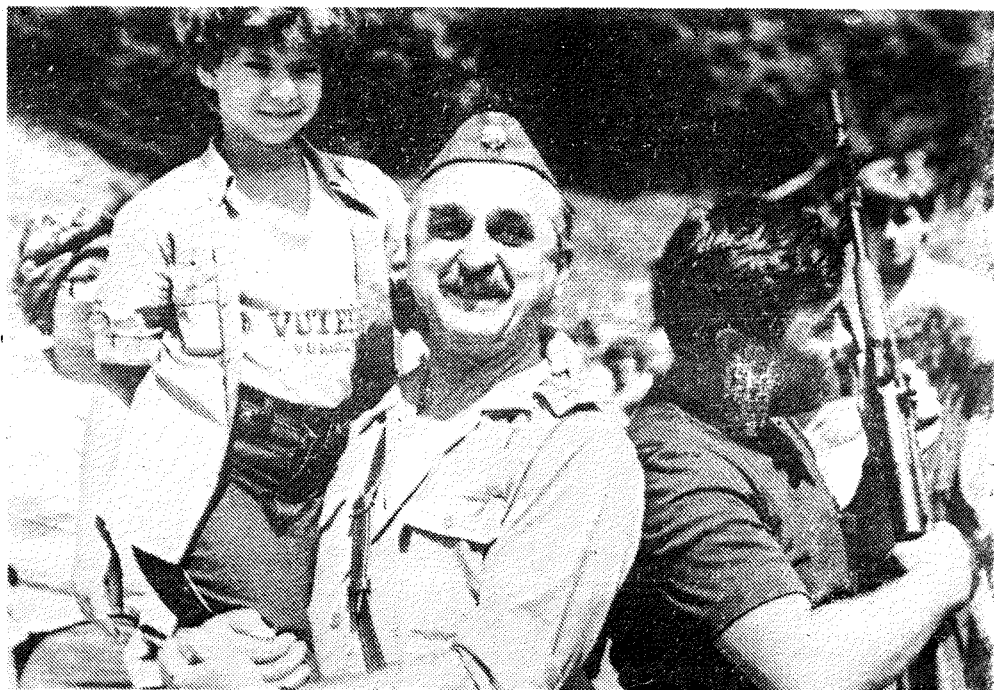
šana za udarnika. Čeprav je streljala prvič s polavtomatsko puško je od petih strelav trikrat zadela cilj. Pravi, da je njen desetletni brat Boran ravno tako na mladinski delovni akciji in sicer v »Ibar-Lepenac 80«. Sama se je odločila, da se priključi brigadi, ki je prišla v Slovenijo, oče zdravnik in mati uslužbenka pa nista imela nič proti.

Tajnik mestne konference ZRVS Ljubljana Stanko Kovačič, ki je skrbel za organizacijo obrambnih dni je Adriani za rojstni dan in uspešno streljanje poklonil lepo knjigo s posvetilom iz NOB.

Dušan Rebolj

Še zadnji napotki brigadirki iz Trebinja

Povsod priljubljena Ariana Djuranec in Miloš Polimac, vodja strelišča

Priprave na prihodnjo akcijo Nič nas ne sme presenetiti so povsod zelo živahne. Razumljivo je, da so rezultati in izkušnje lanske letošnje akcije, ki je bila brez dvoma uspešno izvedena, podlaga za nadaljne, še uspešnejše delo, vendar se ob uspehih ne kaže uspavati, kakor se je to dogajalo – in se še dogaja – v nekaterih sredinah. Tako menijo tudi v Mariboru, kjer smo se o pripravah na akcijo Nič nas ne sme presenetiti pa še o nekaterih drugih, vedno aktualnih vprašanjih pogovarjali z Borisom Battelinom, članom komisije za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito pri Občinskem odboru zveze združenj borcev.

Boris Battelino meni, da je bila zadnja akcija v Mariboru zgledno izvedena, da pa so se pojavile nekatere manjše napake, ki jih ne bo težko odpraviti, pri tem pa posebej opozarja na izredno pripravljenost ljudi in še zlasti na velik delež borcev v vseh pripravah. Ti so bili v preteklosti sredini gonilna sila in tako bo tudi v prihodnje. V preteklosti so skušali k sodelovanju pritegniti tudi borce, ki doslej niso sodelovali domala nikjer. V letošnji akciji nameravajo to sodelovanje še razširiti, tako da bi v pripravah na akcijo in tudi v sami akciji sodelovala večina mariborskih borcev. Že sedaj imajo v obrambnih pripravah vključenih skorajda tisočsedemsto borcev, kjer pa seveda niso všeti tisti, ki so še zaposleni in torej delajo v svojih delovnih sredinah.

»Ko smo ocenjevali minulo akcijo Nič nas ne sme presenetiti, smo morali ugotoviti, da smo se v obdobju po njej pa vse do danes nekoliko pomenili in aktivnost zmanjšali, če-tudi bi morala biti nezmanjšana, ugotavlja Boris Battelino. To bi moral biti neprekinjen proces, ki ne bi bil omejen zgolj na trajanje akcije. Letošnja akcija bo torej nova vzpodbuda na področju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.

Opazili smo tudi, da nekatere ocene posameznih sredin po zaključku akcije niso bile najbolj ustrezne, kar bomo morali letos natančneje preverjati in seveda tudi naslednje leto. Bile so tudi vse preveč raztresene in niso nudile dovolj kompletne slike. Tudi delo samo je vse preveč slonelo na posameznike, ki so bili preobremenjeni. Tudi to bo treba v prihodnje spremeniti. Organiziranost do krajevne skupnosti je bila brezhibna, od tam naprej, do sosesk in hišnih svetov, pa ni

Nova organiziranost – pogoj za boljše delo

Mladi naj prevzamejo stvar v svoje roke

Akcija Nič nas ne sme presenetiti v Mariboru naj prodre do slehernega posameznika

bilo tako. Zdaj je naša naloga, da učvrstimo organizacijsko tudi te sredine, iz katerih pravzaprav izhaja vsa aktivnost. Gre torej za popolno podružbljanje splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.

Akcija Nič nas ne sme presenetiti mora torej po mnenju Borisa Battelina in takšna je tudi naravnost mariborskih borcev prodreti do slehernega občana, postati zavest sleherne soseske, nobena hišna skupnost ne sme biti izjema. To pa pomeni ustreznejše, bogatejše in predvsem ne površno izobraževanje, ki je v preteklosti nemalokrat izzvenelo v povsem suhoparnih tonih.

Šest novih mariborskih občin in z njimi torej tudi šest novih občinskih odborov borčevskih organizacij, ki so še v ustanavljanju – zato skrbe iniciativni odbori – čaka dodatno delo, ki bo hkrati tudi jamstvo za dobro izvedeno akcijo Nič nas ne sme presenetiti. Treba bo ustanoviti nove komisije za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito, uskladiti dokumente v skladu z zaključki dva-

Boris Battelino

najste seje republiškega predsedstva zveze združenj borcev in tako dalje. Vsekakor si od delitve občin veliko obeta, saj menijo, da bo zaradi boljše koordinacije in preglednosti moč mnogokaj tudi bolje narediti tudi v akciji sami.

Izkušnje so pokazale, da bo treba v prihodnji akciji pa tudi sicer veliko več pozornosti posvetiti informiranju borcev. Z ustrezno informacijo lahko borci ugodno vplivajo na prejem.

»Podružbljanje splošnega odpora in družbene samozaščite je pomembno, saj je navsezadnje tudi ena izmed oblik, da se ljudje bolje spoznajo med seboj, je navrgel Boris Battelino. Tudi delo z mladimi bo treba okrepiti. Borci so v pretekli akciji imeli precejšnjo vlogo, mladina precej manj, vsaj po udeležbi v pripravah in v akciji sami. To so mariborska spoznanja. Sedaj velja počasi prenesti zadolžitve na mlade, borcem naj preostane nekakšna funkcija svetovalcev. Mladi bodo

gradili tisto, kar smo začeli in pomagamo graditi še danes. Pri tem nikakor ne bomo smeli pozabiti na prenašanje tradicij našega boja. V to bo treba nekoliko smejeje zakorakati.

Se doslednje kot dosedaj morajo izkušnje narodnoosvobodilne borbe postajati sestavni del akcije Nič nas ne sme presenetiti, izvirnost in iznajdljivost naših ljudi med vojno je dober pogoj za uspeh akcije. Seveda ne smemo na to pozabiti po akciji. Navajeni smo, da se po vsakem uspehu nekoliko uspavamo. Kaj nas bi pravzaprav stalo, če bi izkušnje iz narodnoosvobodilnega boja še konkretno vključili v izobraževalni proces, v obrambno vzgojo?

Z Borisom Battelinom smo se v pogovoru dotaknili tudi izobraževanja mladih v vojaških šolah in miličniških poklicih. Zatrdil je, da borci mariborskih občin pri tem pomagajo kar se da, da pa kaj več skorajda ni moč storiti, dokler ne bodo odpravljene nekatere napake, ki se vlečejo že leta in s svojo nedorečenostjo pač puščajo posledice.

»Vključevanje mladih v te poklice ne bi smelo biti le nekakšna muha enodnevnice. Navajeni smo pa, da tik pred vpisom udarnega na gong, gremo po šolah in skušamo doseči kar največ. Težko je namreč mladega človeka čez noč prepričati o nečem, če v leto nismo ničesar storili. To je stvar vzgoje, to je dolgotrajen proces, ki zahteva kontinuirano delo z mladimi. Vendar je videti, da bi tudi vojska morala nekoliko omiliti pogoje, saj se tudi časi naposled spreminjajo. Ti pogoji so skorajda nespremenjeni še iz časa Avstroogrške, ostri, brez milosti. Danes so drugačni pogoji, tudi zdravstveni.«

Boris Battelino in z njim Mariborčani, je prepričan, da bo tudi prihodnja akcija Nič nas ne sme presenetiti takšna, kot pač govori njen naslov. Prepričan je tudi, da jim bo uspelo podreti nekatera neljuba razmerja in da ne bo v različnih odborih, komisijah in podobnih telesih, ki se ukvarjajo z vprašanji splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite le deset odstotkov mladih, borcev pa kar petindvajset (nekoliko boljše je le v delovnih organizacijah) in da se bo razmerje nagnilo v korist mladih ob popolni podpori njihovih vzornikov, borcev. Trden argument za uspešnost akcije je tudi nova organiziranost mariborskih občin.

Milenko Strašek

BELEŽKE BELEŽKE BELE

NA JESENICAH ODPRLI RAZSTAVO INTERNIRANCI - V počastitev praznika občine Jesenice so 1. avgusta, ko se spominjajo prvega boja z Nemci na Obranci in tam padlih partizanov, odprli razstavo Interniranci. V krajšem kulturnem programu so nastopile članice dramskega krožka Osnovne šole Toneta Cufarja na Plavžu. Slovesnosti so se poleg številnih nekdanjih zapornikov in drugih občanov udeležili najvidnejši predstavniki občine in družbenopolitičnih organizacij. Razstavo je na pobudo sekcije za interniranje pripravil oddelek delavskega gibanja in narodnoosvobodilnega boja tehničnega muzeja Zelezarne Jesenice.

Branko Blenkus

Otvoritveni govor je imel Tone Dolinšek, nekdanji zapornik v Begunjah in Dachauu

★

UMRLA JE TEREZA RESMAN, REVOLUCIONARKA IN ZAČETNICA ZBRANJA GRADIVA ZA SPO-
MINSKI MUZEJ V RAVENSBRÜCKU - Dne 2. avgusta 1980 je umrla Tereza Resman. Rojena je bila v vasi Zaborci pri Ptuj, obiskovala osnovno šolo v Markovcih in že kot mlado dekle odšla v svet za kruhom. V Mariboru je bila tekstilna delavka, se tu vključila v napredno delavsko gibanje, bila večkrat aretirana in sojena ter v letih 1934/35 tudi jetnica v mariborskih zaporih, skupaj s tovarišem Titom. V taborišče Ravensbrück so jo okupatorji pripeljali med prvimi! Tu, v Ravensbrücku, se je po osvoboditvi poročila z nemškim komunistom Haderjem. Za svoje revolucionarno delo je prejela zlato odlikovanje in poznamo jo tudi kot začetnico zbiranja gradiva za tamkajšnji spominski muzej, v katerem je delala do upokojitve. V njeni gostoljubni hiši ob jezeru so se oglašale mnoge protifašistkinje iz vse Evrope. Tu je z družino živela polnih petintrideset let; njen mož Joanes je umrl pred desetletjem. Letos ob njeni dvainosemdesetletnici bi ji predsednik DDR Honecker, ki je z njenim možem prebil dvanajst let v koncentracijskih taboriščih, podelil visoko državno odlikovanje. Pokopali so jo daleč od domovine, v sosedstvu ravenbrüškega pokopališča, v Fürstenbergu.

Stane Kumar

Tereza Resman (v sredini) s tovariši iz domovine.

★

KOSMAČEVA BALADA O TROBENTAH IN OBLAKU V KRIŽANKAH - Znana novela Cirila Kosmača Balada o trobentah in oblaku je 15. avgusta doživela še eno odsko upodobitev: monodramo, ki jo je v okviru poletnih prireditev v Križankah izvedel Jurij Souček. Predstava je bila izvedena v spomin Cirila Kosmača, ki je umrl 28. januarja letos.

NOVE KNJIGE

Zgodovina v novi pisavi

Založba Partizanska knjiga, katere uredniška prizadevanja prav gotovo izpričujejo skrb za aktualnost knjižnega programa, je pred kratkim izdala publikacijo, o kateri lahko rečemo, da je vsebinsko tako bogata, izjemno informativna, vzorno urejena in tudi po svojem zunanjem videzu toliko privlačna, da bo nedvomno pritegnila tisto število bralcev, kot jih predvideva njena, za naše razmere dokaj visoka naklada. Gre za knjigo prof. dr. Dušana Bilandžića Zgodovina Federativne socialistične republike Jugoslavije, katere nekako standardizirani, enostavno glaseči se naslov nas kaj lahko zapelje k zaključku, da imamo opravka z običajno zgodovino, pač tako, kot jih poznamo iz časov guljenja šolskih klopi, morda nekoliko segajočo v manj zanimive podrobnosti, verjetno znanstveno poglobljeno in potemtakem dolgočasno; skratka takšno, kakršni se današnji močno zaposleni in televizijsko orientirani človek v širokem loku izogne, misleč, da ga njegov izkustveni vsakdan in nešteta množična občila o sodobni zgodovini za njegove potrebe dovolj informirajo.

Soočeni s temi predsodki bi želeli poudariti, da je Bilandžićeva knjiga pravo nasprotje večini nam dozdaj poznanih, šolsko mrkogledih zgodovin, in da s svojimi resničnimi kvalitetami zares ne more tekmovali z mrgolečo poplavo prek množičnih občil podajane, dnevu mežikajočega 'zgodovinskega', kar pa govori samo njej v prid.

Skoraj bi lahko rekli, da to sploh ni zgodovina, da je to - v najboljšem primeru - zgodovina zapisana v neki novi pisavi. V njej je opuščenih cel kup za običajne zgodovinarje zanimivih podrobtij, pač pa odprtih nešteto povsem novih in širši javnosti doslej še neznanih pogledov na, z dogajanjem izredno nabito in snovno zgosto gneto, ki obsega razdobje od začetka jugoslovanske revolucije, vse do časa konstituiranja nove socialistične države, pa tja do prga naših dni (1976). Za boljše razumevanje tega obdobja je knjiga opremljena s krajšim uvodom, v katerem je prikazan družbenopolitični propad unitaristično kapitalistične Jugoslavije in njen neslavni vojaški zlom v aprilu 1941.

Da pa njegova knjiga ni čista ali zgolj zgodovina, je, kot kaže, občutil tudi avtor sam in jo opremil s pojasnjevalnim podnaslovom Glavni procesi ter v predgovoru izrecno poudaril, da obravnava samo pomembnejše dogodke, poglobljene družbene procese in odnose ter glavne tendence v razvoju nove Jugoslavije in - da nikakor ni bila njegova namera izrisati celotno panoramo družbenopolitičnega dogajanja, kar bi seveda narekoval obdelavo v širšem mednarodnem kontekstu. Razumljivo, da bi v tem primeru knjiga zadočila povsem drugačen obseg in verjetno narasla v celo serijo knjig, ker na manjšem prostoru vseh zgodovinskih pomembnih tem ni mogoče vzeti v pretres.

Za našo narodno zgodovino zainteresirani bralec se torej ne sme nadejati običajnega kronološkega nizanja dogodkov, pestro obarvanih življenjepisov, sokantnih podrobnosti, v polmrak zavitih hipotez in drznih sodb, ker je težišče knjige v sociološki, politološki in ekonomski analizi družbenega razvoja. To pa je tisto novo in za knjigo značilno, kar bi lahko imenovali novo pisavo zgodovine. Tega se zaveda tudi avtor, ki, če se spet povrnemo k uvodu, odkrito opozarja, naj od knjige bralec ne pričakuje zgodovine, kakršno se ponavadi piše. Drugo, v uvodu nakazano avtorjevo opravičilo velja vprašanju časovne distance. Vemo, da je najtežje pisati prav sodobno zgodovino in to iz številnih objektivnih in subjektivnih razlogov: prvič, ker je bližnje zgodovinsko razdobje znanstveno šele v začetni fazi raziskovanja in drugič, ker številni dolgoročni družbeni procesi še tečejo, so v fazi udejanjanja in so posledično še nepreverjeni ter kot taki ne dovoljujejo zanesljive in vsestransko prepričljive družbene ocene. Tretja zapreka za raziskovalca najnovejše zgodovine pa je v tem, da mnogi pomembni viri - 'saj zaenkrat - še niso dostopni. Prav ti manjkajoči viri lahko njegovo današnjo sliko preteklosti močno spremenijo ali celo postavijo na glavo. Ker slišimo isto pritožbo tudi s strani številnih drugih zgodovinarjev, bi bilo zanimivo vedeti, kakšni so tisti objektivni razlogi, ki v naši demokraciji in samoupravni družbi nekatere subjektivne dejavnike opravičujejo, da raziskovalcem zgodovine lahko zabranijo vpogled v dokumentacijo, ki je očitno zelo pomembna in v svoji realizaciji oblikuje njihovo privatno in državljansko življenje. Vse to pa spremlja še nevspešna okolnost, da znaten del ljudi, ki so soustvarjali našo polpreteklo zgodovino, da-

nes še živi, in, razumljivo, ne želi biti predmet znanstveno hladne zgodovinarjeve vivisekcije, pa čeprav so ob vsej svoji progresivni volji, osebnem poštenju in vizionarnem revolucionarnem zagonu, med svojo dejavnostjo postorili tudi nekaj zgodovinsko izkazanih napak. S to občutljivostjo še živčehi akterjev našega družbenega življenja pa mora zgodovinar računati. In nazadnje je tudi on samo človek, oborožen z več ali manj ostrimi znanstvenimi skalpi in z vso svojo bitjo zapleten v razgibano dogajanje, ki tudi v najumnejšem in najobjektivnejšem aktivira vsaj rahle navijaške strasti.

Vse to je razlog, da nam avtor že v uvodu pove, da mu zaradi pomanjkanja nekaterih bistvenih predpostavk ni mogoče izreči sodbe o naši najnovejši zgodovini, in njegovih razmišljanj v objavljeni študiji ne smemo imeti za njegovo dokončno stališče in prepričanje. To pa je zelo iskreno povedano in prav gotovo človeško zelo simpatično, saj ni na pretek piscev, ki bi bili skeptični do svojega dela in v njem izvedenih zaključkov.

Pri vseh teh omejitvah pa je knjiga prof. dr. Dušana Bilandžića zelo zanimivo in v mnogih pogledih tudi poučno branje. Predvsem je živ dokaz, da naša zgodovinska znanost ni v okovih in je v danih okoliščinah pri iskanju resnice popolnoma svobodna, za razliko od nekaterih, ki takorekoč permanentno prepletkavajo rezultate svojih raziskav in iz leta v leto z izpuščanjem, preoblikovanjem in dodajanjem spreminjajo ali morajo spreminjati že objavljena dela, od česar niso izvzeti celo leksikoni in enciklopedijske izdaje. V Bilandžićevi knjigi so prikazani vsi 'kočljivi' problemi nove Jugoslavije: Džilasov ideološki odklon, Rankovićev samopašje, občasni nacionalistični revolti, odpori proti samoupravljanju, deformacije v gospodarstvu, politične krize; lahko trdimo, da so prav najobčutljivejši problemi še prav posebej poudarjeni, ker je njihovo preseganje pripomoglo k odpiranju novih, naprednejših in obetavnejših obzorij. O kakem previdnem prikrivanju še obstoječih ali že premaganih problemov ni govora. Ne želimo reči, da so ti problemi do zadnje drobtinice osvetljeni, so pa določno

nakazani in z vso odkritostjo odprti pred javnostjo in svetom. Z njimi se zdaj lahko sooči vsak naš državljani in v njihovem razreševanju in obvladanju ustvarjalno sodeluje. To pa je več kot mu lahko nudijo zaprašene zgodovine starega kova in s tega vidika gre pohvala tudi založbi, ki je Bilandžićevi knjigi utrla pot do slovenskega bralca, ki je v Jugoslavijo življenjsko vključen in za njene probleme ne sme biti nezainteresiran.

Vse pa kaže, da takšnih zgodovin kot je Bilandžićeva ni mogoče brati s starimi očali, treba je biti vsaj malce razgleda v ideoloških sistemih, politični ekonomiji, sociologiji, statistiki, psihologiji in marksistični dialektiki. Ker zahteva knjiga takšno branje, vpliva na bralca produktivno, saj se mora le-ta prej ali slej razgledati po teh za dobro razumevanje potrebnih vedah. Iz knjige je tudi razviden neznanski napor našega ožjega državnega in partijskega vodstva pri reševanju resnično zapletenih problemov naše mnogonacionalne, še pred nedavnim gospodrsko zaostale in od najrazličnejših zatiralcev izkoriščane skupnosti.

Ob koncu še kratka beseda o avtorju: Prof. dr. Dušan Bilandžić se je rodil v Dalmaciji leta 1924, bil prvoborec našega narodnoosvobodilnega boja in po vojni diplomiral na pravni fakulteti v Beogradu. Po končanem študiju je vse do leta 1960 delal v JLA, nato je bil sekretar centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije. Po letu 1967 se je posvetil znanstveno-raziskovalnemu delu, bil direktor Instituta za raziskavo delavskega gibanja SR Hrvatske, potem pa profesor in dekan filozofske fakultete v Zagrebu. Od leta 1968 je član centralnega komiteja SR Hrvatske in delegat v hrvaškem saboru. Napisal je večje število člankov in ducat knjig, vse s področja družbenopolitične problematike Jugoslavije. Njegova publicistična dela so našla odmev tudi v inozemstvu, nekatera izmed njih so prevedena v vse svetovne jezike. In če se zanj v toliki meri zanima inozemstvo, bi bila prava sramota, če njegovo delo ne bi naletelo na zanimanje jugoslovanskih, se pravi tudi slovenskih bralcev.

Slavko Kumer

PISMO

Tovariši!

Po osmih letih napornega dela v tesnih in nezdravih prostorih smo člani Tržaškega partizanskega pevskega zbora končno le dobili lastno streho.

V našem delu že od vsega začetka skrbimo za nadaljevanje tistega, kar smo si načrtno zastavili v narodnoosvobodilnem boju in oporniškem gibanju. Zato stalno vabimo k sodelovanju mladino, da bi ji posredovali svojo misel, da bi nadaljevali revolucionarne tradicije velikih dni. Sedaj, ko bomo zaživel v novih prostorih, želimo ustanoviti mladinski zbor Kuririček in še amaterski partizanski oder, po zastavljenem načrtu pa nadaljevati dosedanje delo z zborom. Nove prostore smo

s prostovoljnimi delom že dokaj uredili. Sedaj moramo dobiti še opremo in nekaj rekvizitov, orkester potrebuje inštrumente. V tem letu si moramo priskrbeti nove obleke, saj so sedanje po dvesto nastopih slabe, mlajši člani pa jih tako in tako ne morejo več nositi, ker so jih prerasli. Pevci prihajajo iz dvaindvajsetih vasi in jih – še posebno v zadnjem času – vedno bolj pestijo stroški za porabljeni bencin. Za takšne načrte pa bodo potrebna precejšnja sredstva. Sami člani takim izdatkom ne moremo biti kos. Vse to breme je težko padlo na delo upravnega odbora, ki bi moral skrbeti za poslanstvo zbora, ne pa se ubadati s takšnimi skrbmi. Naše delo je tudi delo v prid osimskih sporazumov; naš obstoj

je v moralno pomoč ljudem, ki prispevajo k napredku in prijateljskem sožitju dveh sosednjih narodov. Zato vabimo vse politične kulturne in še posebej gospodarske organizacije, pa tudi posameznike, da nas v tem plemenitem delu podprejo. Kajti težka ki bila naša skupna krivda, če bi požrtovalnost in navdušenje enainosemdesetih borcev, ki so prešli težave osvobodilne vojne in našli tu njeno nadaljevanje, ter mlajših, ki so se jim v poštenem in trdem delu pridružili, ne našla plodna tla in bi zaradi pomanjkanja sredstev zamrla. Razorožili bi vrsto ljudi, ki vsak naš nastop spremljajo s solzami narodnostnega in političnega navdušenja in oddahnile bi se nam nasprotna sile, ki še niso zamrle.

Tržaški partizanski pevski zbor
Coro partigiano Triestino

Sedež »Bazoviški dom« 34012
Sede
Bazovica - Trst
Basovizza - Trieste Tel. 226446

Tržaški partizanski pevski zbor 4. julija 1972 na prvi vaji v Trebčah

SPREMLJAMO

Ura je 19 in 30 minut: TV dnevnik

To je oddaja, ki je ne maram zamuditi... So dnevi, ko ne gledam ničesar drugega razen dnevnika... Ko bi tehtal, bi mu dal prednost pred vsemi programskimi sestavinami...

Tako nekako rezoniramo vsi. O veljavi televizijskega dnevnika pričajo rezultati »barometrov«, ki jih preskušajo v ertevejevski službi za študij programa, vsakdanji pogovori med ljudmi, ki dokazujejo, da smo s svetom in domovino na tekočem, prav zavoljo zvestega gledanja tega programskega pasu, pa ne navsezadnje tudi letošnji in lanski »zlati ekran«, ki so ga bralci slovenskega tednika 7D dodelili enemu izmed voditeljev TV dnevnika (Tomažu Terčku.)

A čemu naštevati in argumentirati dejstva, ki so splošno znana in potrjena?

To tudi ni namen tega pisanja. Njegov namen je razmišljati o tem, da dnevnik kljub vsemu ni tak, kakršen bi moral biti. Ob vsej svoji popularni nenadomestljivosti je tudi pomanjkljiv, tako da ostajamo ob njem marsikdaj nezadosteni. Kaj je tisto, kar mu manjka, ali bolje rečeno: tisto, kar ga kazi?

Res je, da vdihne vsak izmed voditeljev svojemu »izvodu« nekaj lastne barve, ki ne zadeva samo ton poročanja ali razmišljanja, temveč tudi njegovo vsebino – in bi

bilo zavoljo tega treba obravnavati vsakega izmed voditeljev posebej, diferencirano. Toda hkrati je res, da ima dnevnik enovito uredniško smer, torej tudi vrsto skupnih potez, in prav vanje je uprt naš kritični pogled.

Dokaj opazno je, da ekipi, ki se že ves čas (z nekaj vmesnimi spremembami, osvežitvami in okrepitevami) ukvarja z odpiranjem tega programskega »okna«, zmanjkuje prave, poživiljajoče ustvarjalne sape. Vmes sta tako nenehna vsakodnevna stiska s časom kot rutinska »nasičenost z žogo.« Ko so začenjali, so bili polni vneme, ambicij in domislic, ki pa jih je čas drugo za drugo postopoma osul. Le redkokdaj še vidimo gosta v studiu, skoraj nikoli ni direktnega oglašanja »s tere« (z izjemo olimpijskih iger in podobnih slavij), le zasilna, bolj posiljena kot neprisliljena, je vloga »gostitelja«, ki naj bi z gledalci po domače pokramljal ter kolikor mogoče življenjsko povezoval njihov interes za posamezne »točke« dnevnškega sporeda.

Z eno besedo: dnevnik je postal v svo-

jem poteku tog. Tak je – z blagodejnimi, a razmeroma redkimi izjemami – po svoji vsebini pa tudi po svojem tonu. Vmes so, tega se zavedamo, skope gmotne možnosti naše televizije, ki mora, tako kot vs drugi, varčevati; vendar ne gre samo za to. Odločilnega pomena je odnos do življenjske in družbene stvarnosti. Ta je lahko živ, dinamičen, ustvarjalen – ali tog, formalističen in brezoseben. V praksi potekajo stvari neke vmes med obema skrajnostma, imamo pa, žal, občutek, da se v naglici delovnega procesa in v siceršnjih spletih okoliščin tehničar kaj rada nagne tja, kamor bi se ne smela. To velja še zlasti za dnevniške sestavke, ki zadevajo naše takoiimenovano notranjepolično življenje, naša sedanja življenjska, družbena, gospodarska in politična dogajanja, torej naše skupne probleme. Sodeč po ljubljanskem televizijskem dnevniku, pa se zdijo ti problemi večidel daleč od »oči in srca« nas, ki vse to gledamo. Dan za dnem gledamo, kako se v tej ali oni tovarni vrtijo stroji, sledimo poteku tekočih travkov in poslušamo lamentacije o problemih posa-

meznih panog, sozgov ali tozgov, kot bi bili vsi brez izjeme eksperti za vprašanja ekonomičnosti poslovanja in za reševanje specifičnih težav posameznih poslovno proizvodnih grupacij. Človeka in njegovega položaja pa pri vsem tem pogostoma sploh ni na spregled; pred dnevi, denimo, samo poslušali in gledali prispevek o težavah jeseniške železarnе, o zmanjševanju proizvodnega obsega in kar še sodi zraven, o železarnih samih, o ljudeh, o njihovih družinah, o njihovem življenju nismo zvedeli ničesar. Naj ne bo nesporazum: problemi gospodarjenja, ustalitve, uskladiitev med proizvedenim in porabljenim in tako naprej so seveda za vse nas in za kvaliteto našega življenja ključnega pomena, vendar jih nikar ne obravnavajmo kot nekaj, kar je samo sebi namen: njihov ključni pomen je prav v povezanosti z našim človeškim življenjem, ki ni abstrakten pojem, ni in ne sme biti politična kategorija, temveč osrednji vzrok slehernega pogleda na stvarnost.

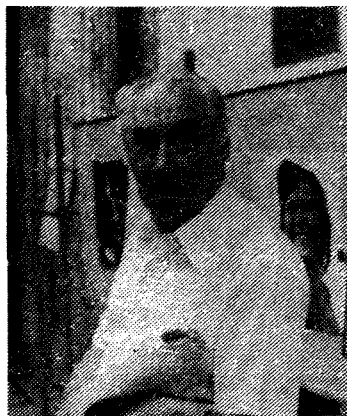
V ospredju bodi človek, ne statistični pokazatelji, strukture, ekonomski rezultati, kubiki vgrajenega materiala, dinarske ali devizne vrednosti in podobni »stranski učinki« organizma neke človeške skupnosti.

Razmeroma skopi prostor tega zapisa ne dopušča razpredanja, te misli, zato morda samo iskreni izraz želje vsem obiskovalcem dnevnikovskega »okna« k stvarnosti: storitve vse, da bo v prvem planu v sliki in besedi, v vsebini in tonu) vašega poročanja ali razmišljanja človekov neprisredni življenjski utrip; vse drugo naj bo kot funkcija bivanja – v smiselni relaciji. Prek TV dnevnika zelimo namreč »podeliti roko« svojim soljudem, zelimo se identificirati z njihovimi radostmi ali težavami, vendar – poudarimo – ne s pridržano masko samo po sebi, temveč gledajo skozi zornik kot pravega človeškega življenja.

Vredno je, da v urednistvu dnevnikarjem vnašate tudi svoje razmislije. Kajti, če se, da so se mi, deli, pojavali.

Viktor Krumpholtz

BELEŽKE BELEŽKE BELE

JUBILEJ ŽORŽA SKRIGINA – Kot ena najpomembnejših spremljajočih manifestacij 27. festivala jugoslovanskega igranega filma v Pulju je bila slovesno obeležena petdeseta obletnica umetniškega dela in sedemdeseta obletnica življenja znanega filmskega ustvarjalca Žorža Skrigina. Ob tej priložnosti so v festivalskem centru odprli tudi razstavo umetniške fotografije Žorža Skrigina. (O svojih vojnih fotografijah je Skrigin rekel: »Ne glede na vsa odlikovanja in nagrade, ki sem jih prejel, in med katerimi je tudi nagrada AVNOJ, sem najbolj ponosen na priznanje, ki mi ga je dal tovariš Tito, ko je v moji knjigi Vojna in gledališni oder zapisal: »Tovarišu Skriginu je med vojno v resnici uspelo ovekoveti nekatere epizode, ki so zelo pomembne za našo zgodovino oseboilne vojne...«)

★

**NIKARAGOVSKA AGENCIJA
IZDALA BROŠURU O TITU**

IZDALA BROŠURO O TITU – Ob petem sestanku koordinacijskega odbora poola časopisnih agencij neuvrščenih držav je nikaragovska agencija Nova Nikaragva (ANN) izdala priložnostno brošuro o tovarišu Titu. Brošura obsega Titove misli o sredstvih obveščanja v celoti in o novem informativnem sistemu.

BEŽKE BELEŽKE BELE

NAGRADNA KRIŽANKA

Razpis nagradne križanke

Specializirano podjetje za industrijsko opremo »SOP« Krško s temeljnimi organizacijami združenega dela OPREMA, Krško, Gasilska 3, IKON, Kostanjevica na Krki, Malence 3 in STORITVE, Krško, Gasilska 3, poklanja nagradno križanko našim zvestim reševalcem. Delovnemu kolektivu »SOP« Krško želijo uredništvo, uprava TV-15 in bralci veliko delovnih uspehov!

Rešite tre nagradne križanke pošljite na naslov: UPRAVA ČASOPISA TV-15, Mikošičeva 28, 61000 Ljubljana in na kuverti spodaj levo pripišite »KRIŽANKA SOP«, najkasneje do 5. septembra 1980.

Žreb bo razdelil za nagrade tri knjige »Domovina, si še kakor zdravje?«

Mnogo sreče pri reševanju križanke vam želita

uredništvo in uprava TV-15.

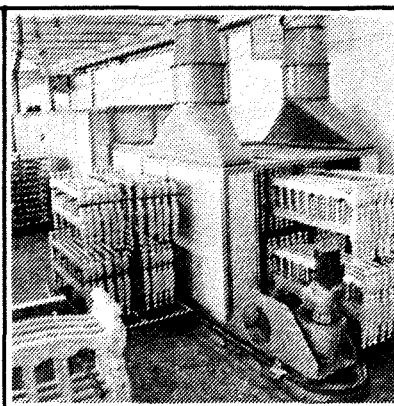
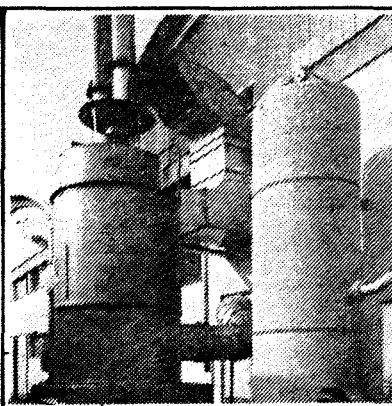
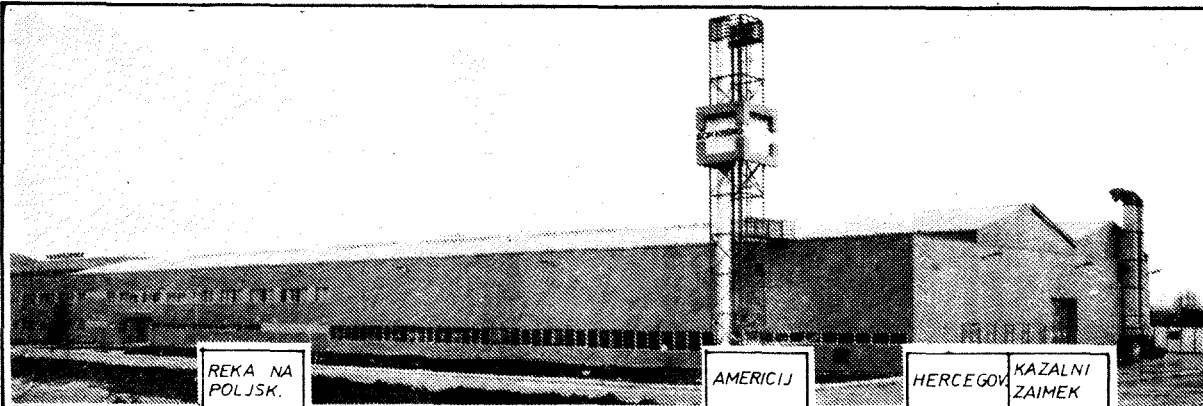

»SOP« Krško

Nagradni kupon »SOP« Krško

Priimek in ime

Naslov

Pošta[illegible]

ANHOVO

Obisk, ki bo ostal v spominu

Ko opazujemo človeka, ki stalno nekaj išče, pravimo: »Glej ga, vrta kot črv«. In takega črva v človeški podobi imamo tudi mi v Desklah. Imena ne nameravam izdati. Kdor pozna naš kraj, bo vedel, kdo je ta črv.

V času, ko nas napada potovalna mrzlica v tujino in se ponašamo s tujimi nalepkami na potovalkah, si je zamislil, da bi bilo najbolje prej spoznati svojo domovino. Prav hitro je bila zbrana skupina znancev in po v naprej skrbno pripravljenem programu je poln avtobus AP Gorica odpeljal po domovini. Večednevno potovanje z ogledi znamenitosti iz preteklosti in sedanjosti je bilo kronano z obljubo, da se bodo taka potovanja nadaljevala. Skrbno pripravljen program šestdnevnega potovanja je bil prekratek, da bi si bolje ogledali kraje in spomenike, koder nas je vodila pot. Vsi smo bili enotnega

mnenja, da nam bo ta izlet ostal v nepozabnem spominu. Saj nas je pot vodila po poteh Titove trnjeve poti. Prvi ogled Petrovaradinske trdnjave, kjer je Tito okusil prvo zaporniško življenje. Beograd. Dan mladosti. Zgrinjanje ogromnih množic vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, mirno in tiho pomikanje kolone, ogled grobnice, nemi pogledi na že znani napis, prene-katero solzno oko. V tej množici smo bili tudi mi. Ogled muzeja »25. maj« in kmalu ostane Beograd za nami, misli pa se vračajo na Dedinje, Titovo Užice, Kadinjačo, Sutjesko, Mostar, Neretvo, Jajce, Petrova Gora. To so le glavni kraji, kjer smo si med potjo ogledali spomenike in muzeje naše bližnje preteklosti in poti trpljenja naših narodov. Vračamo se proti domu, misli pa se vračajo na prehojeno trnjevo pot naših narodov z vprašanjem »Zakaj vse to? Ali bodo sedanji pomniki v opomin, da se kaj takega ne sme ponoviti! Upajmo.«

Tudi s takimi izleti uresničujemo eno od mnogih misli tov. Tita, ko je govoril, da najprej spoznamo svojo domovino, ki je tako lepa. In res je lepa, samo oglejmo si jo.

JOŽE FABJANČIČ

BLEGOŠ

Tovariško srečanje na Blegošu

V nedeljo 3. avgusta je bila na Blegošu ob 38-letnici velike nemške ofenzive, spominska svečanost, ki ji je sledilo tovariško srečanje borcev in lovcev. Spominska svečanost je bila ob spomeniku, ki ga je pred dvema letoma postavila Lovska družina Poljane nad Škofjo Loko v spomin petnajstih borcem Poljanske čete (padlim v omenjeni ofenzivi). V ofenzivi, ki je trajala od 2. do 6. avgusta 1942, je sodelovalo okrog 10.000 moč elitne nemške vojske in policije. Na območju Blegoša je bilo ob začetku ofenzive od 120 do 150 partizanov. V čudnem spletu okoliščin se je pretežni del sovražnih sil skoncentriral okrog Poljanske čete, ki je tedaj utrpela velike izgube, medtem ko sta se Škofjeloka četa in četa iz sestave Druge grupe odredov brez žrtev izvili iz obročev ter se preko tedanje nemško-italijanske meje umaknili na Primorsko.

Na spominski svečanosti se je zbralo nad 150 nekdanjih borcev, med njimi je bil tudi narodni heroj tovariš Maks Krmelj-Matija, tedanji politkomisar Poljanske bataljona in še 13 drugih prvoborcev – nosilcev »Partizanske spomenice 1941«. Spomine na to ofenzivo in boje, ki jih je povezal z današnjim stanjem in nalogami, je v slavnostnem govoru obudil član sveta republike Anton Peternele-Igor (nekdanji poveljnik vo-da Poljanske čete).

Po spominski svečanosti je bilo na Črnem kalu pod Blegošem prijetno tovariško srečanje borcev in lovcev. Kakor ob vseh takih srečanjih, so se tudi ob tej priliki po dolgih letih ponovno srečali nekateri soborci iz enot tedanjega Poljanskega bataljona. Tako sta se po 38 letih prvič ponovno srečala prvoborca Matija Pečenik-Jazbec iz Dobrove pri Ljubljani in Julij Nardoni-Sever iz Podobena, ki sta bila avgusta 1942 borca Selške čete Poljanskega bataljona, nato pa sta prostovoljno odšla v prekomando v Poključski bataljon Gorenjskega odreda. To je bilo od tedaj njuno prvo snidenje.

Spominsko svečanost in tovariško srečanje na Blegošu je ob sodelovanju odbora Poljanskega bataljona priredila Lovska družina Poljane nad Škofjo Loko. TONE PETERNELE-IGOR

MARIBOR

Izlet v znane partizanske kraje

Člani zveze borcev krajevnih skupnosti Draga Kobala in Toneta Čufarja iz Maribora, smo ob dnevu borcev 4. julija organizirali skupni izlet v znane partizanske kraje, v sosednjo Hrvaško.

Pot nas je vodila najprej na Kordun v majhno občino Vojnić. Tam nas je sprejel predsednik občinskega odbora ZZB Vojnić, ki nam je ob spomeniku žrtv; padlih borcev, aktivistov in otrok ter obnemoglih starčkov; obudil spomine na tiste strašne dni in trpljenje ljudi tega kraja.

O tem kakšne grozote so pretrpeli ljudje tega kraja priča spomenik, kjer je izpisano, da je fašistična roka ob sodelovanju z domačimi izdajci umorila več kot 900 borcev in 3900 otrok, žena ter onemoglih starčkov. Ob tem spominskem obeležju smo položili vence ter se poklonili spominu padlim za svobodo in našemu vrhovnemu komandantu tovarišu Titu. S tem smo še enkrat izrazili neomajno spoštovanje do padlih, ki so šli v boj, da ohranijo svojo zemljo pred fašističnim škornjem.

Po končanem ogledu spomenika v Vojniću nas je pot vodila iz Vojniča na Petrovo goro, ki je znana po veliki partizanski bolnišnici. V času NOB je sprejela mnoge ranjencev, zlasti v času četrtre ofenzive – bitke za ranjence.

Okrog bolnišnice je našlo svoj zadnji počitek več kot tisoč borcev.

Se pod močnim vtisom pripovedi, ki smo jo slišali, smo se odpeljali v kraj Topovsko, kjer smo prav tako pred spomenikom žrtv položili vence. Predsednik ZZB Topovsko nam je obudil spomin na vojni čas.

Po končanih ogledih spomenikov in pripovedih tamkajšnjih borcev smo bili vsi enotnega mnenja, da moramo še naprej gojiti in braniti bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov, kajti prevelik je bil davek naših narodov v času NOV. Zato je dolžnost nas vseh, da pazimo na to, kar smo si s krvjo in žrtvami priborili.

Vsi udeleženci izleta smo bili mnenja, da bi take in podobne izlete bilo potrebno še organizirati, saj so vsestransko zanimivi in koristni.

VOJO SIMONOVIC

BLEJSKA DOBRAVA

Uspehi pobratenja

Tudi letos se na Blejski Dobravi, pripravljajo na praznovanja krajevnega praznika 28. avgusta dne, ko so prvoborci leta 1941 porušili železni drog visoke napetosti v Lipcah.

S tem so za več kot 200 delovnih ur ustavili v Javornjskih valjarnah proizvodnjo neprobojnih plošč, ki jih je nacistični vojaški stroj nujno potreboval.

Proslava bo v nedeljo, 31. avgusta v prostoru za osnovno šolo. Že ob 9.00 uri bodo pričakovali delegacijo pobratene KS Grgarske Ravne in jo odpeljali čez Kočno v Radovno ter v Krmo. Ogledali si bodo spominsko obeležje padlemu sektorju OK Skoja Janku Rekelju – Šipku in spomenik v Radovni, prelepo dolino Krme in na poti nazaj Mojstrano ter gradnjo novega cestnega mostu in spomenika na Hrušici.

Ob 13. uri bo pričela osrednja slovesnost in, če bo vse prav, bodo, izročili prometu tudi novo asfaltirano parkirišče pred šolo. V kulturnem delu bodo sodelovali tudi mladina in pionirji ter moški pevski zbor »Vintgar«.

Vsako leto ob srečanjih pobratene KS je poživljeno politično in kulturno delo v Ravnah (pa do konca avgusta) se povsod vrstijo akcije in sestanki, ki vključujejo v delo domala vse kraja-ne. Že junjski obisk Gorencev v Ravnah (ob 5. obletnici pobratenja) je bil v vseh pogledih sodelovanja uspešen, prepričani pa smo, da bo enako tudi na Bl. Dobravi.

Vezi pobratenja se izražajo v raznoterih akcijah in sodelovanju, od ZSMS do sveta KS, posebno pa izstopa ZB NOV, kajti prav NOB, udeležba 43 naših krajanov v bojih na Banjski in Trnovski planoti ter 7 padlih borcev so osnova za pobratenje. Na teh osnovah in odločilih listine, s krepitvijo, bogatenjem in razvijanjem revolucionarnih tradicij, bomo te vezi še naprej utrjevali in krepili.

LUDVIK AMBROŽIČ

TRŽIČ

Spominska plošča

Ob 5. avgustu občinskemu prazniku občine Tržič, ki ga praznujejo v spomin na prvi boj z okupatorjem pri Verbičevi koči pod Storžičem, je bila spominska komemoracija, nekdanji komandant je obudil spomine na boje v tem delu Gorenjske, nato pa so borci Kokrškega odreda dobili novo zastavo, ki so jo predali v varstvo pripadnikom TO Kokrški odred. Ob tej priložnosti so pri spomeniku žrtvam odkrili novo ploščo, posvečeno ustanovitvi prvega partizanskega bataljona na Slovenskem. K spomeniku so položile venec delegacije občine Zaječar, francoskega Ste Marie aux Minesu in DPO občine Tržič.

DRAGO PAPLER

ČRNA NA KOROŠKEM

Uresničena dolgoletna želja krajanov

Ob 25. turističnem tednu se je Črjanom uresničila dolgoletna želja – dobili so nov kulturni dom. S samoprispevkom in pomočjo občine Ravne ter iz republiškega sklada kulturne skupnosti je v Črni zrastel ponosen in lep kulturni dom.

V soboto 9. avgusta so krajani Črne in okolice proslavljali. Ob 20. uri so borci iz Črne odkrili spominsko obeležje 221 padlim borcem in žrtvam fašističnega terorja v neposredni bližini novega kulturnega doma. Dom je bil otvorjen istega večera. Skupno z graditvijo kulturnega doma je gradbeni odbor na pobudo borcev zbral tudi sredstva in vključil v svoj gradbeni program spominsko obeležje s 16 ploščicami ulitimi iz jekla v ravenski jeklarni. Ob prihodu partizanskih patrol na slavnostni prostor je vojska priredila imeniten ognjemet in taborniki so prižgali kresove po hribih okoli Črne. Med zborno recitacijo, ki so jo izvedli borci, mladina in pionirji, so štirje gradbeni delavci v delovnih oblekah odkrili kamenit spomenik s pritrjenimi ploščami z imeni. Ob žalostinki rudarske godbe so krajani, borci in mladina iz Črne položili venec pred nov spomenik, ki so ga v večernih urah osvetljevali reflektorji. Koroški prvoborec Ivan Hercog pa je v svojem govoru oživil misli na najdražje, katerih imena so vklesana na ploščah spomenika.

Po odkritju kulturnega doma v Črni je bila v novih prostorih slavnostna akademija prosvetnih delavcev iz Črne, občine Ravne in zamejstva. Slavnosti so se udeležili tudi zastopniki pobratene občine Čačak.

Podeljena so bila odličja Prežihovega Voranca najzaslužnejšim prosvetnim delavcem. Posebna zahvala je bila izrečena gradbenemu odboru in vsem delavcem.

IGNAC ZDOVC

ŽALEC

Brigadirji v Posočju

Prvo nedeljo v avgustu je izpred skupščine občine Žalec krenila na delo mladinska delovna brigada »Slavko Slander«, ki bo do konca avgusta delala na mladinski delovni akciji »Posočje 80«.

Svoje delovne navade so brigadirji iz žalske občine prenesli na delovišče letošnje zvezne mladinske delovne akcije, kjer se trudijo skopati čim več vodovodnih jarkov in posodobiti ter zgraditi čim več cestnih povezav. V tej zadnji letošnji izmeni so v Posočju na delu tudi brigadirji iz Pirana, pionirska delovna brigada SRS ter mladinski delovni brigadi iz Hrvatske in Vojvodine. Pokrovitelj letošnje brigade »Slavko Slander« je Strojna industrija Sempeter, sredstva za brigado pa so prispevali še Juteks iz Žalca, Aero iz Sempetra in KIL iz Liboj.

Ob rob temu poročilu pa velja zapisati, da tudi letošnja brigada (kot lanska) ni polnoštevilna in se ji že vnaprej obeta, da zato ne bo prejela najvišjega priznanja – traku akcije. Na začetku je celo kazalo, da bo brigadirjev preveč. Že ko so bili opravljeni zdravniški pregledi brigadirjev pa se je izkazalo, da bo treba iskati še nove brigadirje.

Sicer pa za letos je tako, v bodoče pa se kaj podobnega ne bi smelo več zgoditi. Prepričani smo sicer, da bodo brigadirji dali vse od sebe in da bodo tako kot prejšnja leta povsem opravičili ime revolucionarja »Slavka Slandra« in da njihovo delo bo imelo grenkega priokusa.

DARKO NARAGLAV

SLOVENJ GRADEC

Vojaški vojni invalidi na izletu

Komisija za vojaške vojne invalide pri občinskem odboru ZZB NOV Slovenj Gradec je letos svoje člane popeljala na Urh, v Kostanjevico in Pleterje. Vsako leto se jih zbere manj, zato vključujejo v izlet tudi ostale člane ZZB. Teža vojnih let je pripomogla, da se v teh vrstah članstva bolezen in smrt pogosteje oglašata. Izguba zdravja in svojih najdražjih na jesen življenja postaja težja in težja. Skrb družbe za te ljudi bo morala biti vsak dan temeljitejša.

Na slikoviti vspetini stoji cerkev sv. Urha. Ob njej je obnovljena zloglasna meznarija, kjer so med NOV belogardisti v imenu boga neusmiljeno mučili in ubijali naše rodoljube.

Velik je bil davek za našo svobodo. Plačan je. Čuvajmo pridobitve NOV in jih dopolnjujmo. Tradicije pa prenašajmo na potomce vsak dan našega življenja.

Obiskali smo Kostanjevico, kulturni spomenik Dolenske, ki iz leta v leto dopolnjuje svojo prvobitno podobo. Ustavili smo se še v samostanu Pleterje.

MARINKA BUTOLEN

ŠKOFJA LOKA

Puštalski borci in mladina skupaj

Minulo soboto so v puštalskem gradu v Škofji Loki priredili borci in mladina grajski večer z veselico. »Prvo podobno sodelovanje smo imeli že ob tovariškem srečanju borcev v Žolščah,« je povedala Darka Gaber, referentka za kulturo pri osnovni organizaciji ZSMS Puštal. Čeravno: mladinska organizacija v puštalskem predelu Škofje Loke minulih pet let ni bila kdove kako aktivna, so letošnje leto začeli mladinci bolj živahno delovati, kar potrjuje v pogovoru tudi Pavle Šink, član krajevnih borčevske organizacije, ki o organizaciji grajskega večera pove tole: »Borci in mladina smo se vzeli skupaj, da bi z vstopnino za tole veselico zbrali sredstva za ure-ditev prostorov družbeno-političnih organizacij Puštala. Krajevna skupnost nam je priskočila na pomoč, ko je bilo treba urediti ogrevanje v teh prostorih (saj se nahajajo v nekdanjih kletah puštalskega gradu), medtem ko smo morali pri-skrbeti ostala sredstva za ureditev sami.« Sami so tudi poiskali glasbeni ansambel, mladinci so stregli gostom, omizja postavljena na grajskem dvorišču pa so se iz trenutka v trenutku bolj polnila in upati je, da so vrli mladinci ter borci dosegli svoj namen: nekako nad dvesto obiskovalcev in vsaj nekaj nad milijon starih din izku-pička.

B. Ž. J.

JESENICE

Prebivalci Podmežaklje so prvič praznovali svoj krajevni praznik

Prebivalci krajevnih skupnosti Podmežaklja na Jesenicah so 10. avgust proglasili za svoj praznik. Na ta dan se spominjajo ustanovitve okrožnega odbora OF, ki je leta 1941 pričel delovati na njihovem področju. Svoj krajevni praznik so letos praznovali prvič.

Osrednja prireditev v petek 8. avgusta s slavnostno sejo Skupščine krajevnih skupnosti ter proslave. Osrednji govor je imel Franc Jerala,

Predsednik Franci Pogačnik pričenja slavnostno sejo Skupščine krajevnih skupnosti Podmežaklja.

sekretar OO ZKS Podmežaklja, ki je podal oris zgodovine delavskega gibanja na tem območju ter vključitev skoraj vseh prebivalcev v NOB. Naj v vezi s tem povemo, da je s tega kraja padlo kar 14 prvoborcev in da je tu obstojala v času NOB ena najmočnejših slovenskih organizacij na Jesenicah. Ob tej priložnosti so odprli nove proizvodne prostore delovne organizacije Kovin, ki je bila po rezultatih gospodarjenja v lanskem letu ena najboljših delovnih organizacij v občini. Novi objekt je odprl in ga predal name-nu France Kobentar, sekretar komiteta OK ZKS. Uradnemu delu je sledil kulturni del, v katerem so nastopili: ženski pevski zbor iz Jesenice, recitatorja Franci Pogačnik in Borut Verovšek ter pihalni orkester jeseniških železarjev. Prireditev je bila v delu novih proizvodnih prostorov Kovina.

BRANKO BLENKUS

Prebivalci Podmežaklje na Jesenicah so za svoj prvi krajevni praznik pripravili 9. avgusta tudi pohod ob obeležjih NOB. Pohod se je začel pri Sekardijevih ob strelišču in se nadaljeval mimo spominskega obeležja na Mežaklji ter do spomenika na Obranci.

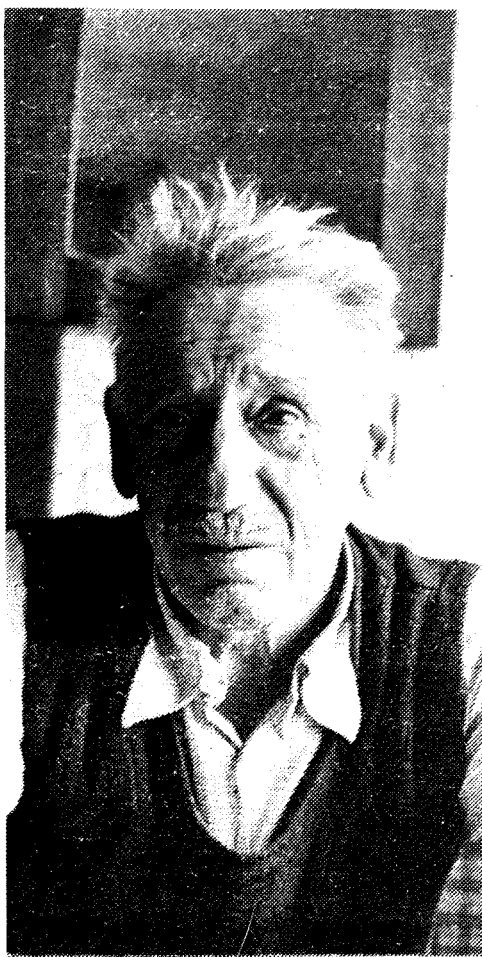
Klasje je padalo, žeti ni bilo kaj

Je Jože vriskal v viharu pomladi petinštiridesetega? Je razgrajal in pel, tulil v nebo svete besede, je jokaj? Kaj je sploh počel Jože Dremelj, kmečki sin iz Stične, delavec pri ljubljanskem Slamiču, fant, ki je znal kuhati »šnops« in narediti, kar je bilo treba, človek, ki ga je vedno žejalo za krpico svoje zemljice, kjer bi po njegovem moral stati hlev z dvema, tremi glavami živinčet, njivico z nekaj redmi koruze, kakšno glavo zelja in še česa?

Je skočil v zrak, je zacepetal od sreče, ko so mu dali ključke kolonistične bajte na apaških ravninah, ko so mu povedali, da bo poslej lahko sadil koruzo in krompir na tleh, kjer so bili do takrat nemškutarji, nemški hlapci in ljudje nemške, zvišane rase?

Takrat, ko je brez premišljanja, z napetimi mišicami pod srajco, poln moči, da bi vrget svet s tečajev, odšel k partizanom, v Prvi štajerski bataljon, Drugo grupo odredov, Gubčevo brigado, kjer je bil vse do jeseni trinštiridesetega leta, je Jože še kar naprej mislil na zemljico. Zakaj človeka gnjavi usoda? Dremelja je trgalo v nogah, poslovlil se je od Gubčeve in odšel v centralno tehniko KPS v Črmošnjice, kjer sta drugovala s Petračem, Milanom Škerlavajem. Zakaj jo bil boter njegovemu sinu? Zakaj neki, zaupala sta si, rada sta se imela, prišlo je samo od sebe. Med prijatelji se človek počuti doma.

Politdelegat Gubčeve brigade in obveščevalec za Četrto operativno cono, Slamičev delavec, Jože Dremelj, spomeničar, vprašuje. Kar povprek. Sebe, ljudi okoli sebe. Je bilo tisto res tam? Ja, pri Selah Žumberku je padel Milovan Šaranović. Skupaj smo se tolkli. Najtežje, kje je bilo najtežje, to bi moral povedati. Janče, boj na Jančah maja 1942. Nič hujšega od takrat. Skupina esesovcev, mladih mulcev, osemnajstih do dvaindvajsetih let, nalitih z rumom, bogsigavedi s katerim hudičem, je rinilo po polju pšenice. Tolkli so se kot hudiči.

Jože Dremelj

Klasje je padalo, žeti ni bilo kaj, ko smo odšli. Franc Rozman-Stane je nenehno govoril, fantje, popustiti niti za ped. In nismo popustili. Zakaj? Smo že vedeli, zakaj smo bili trmasti. Trmo smo podkrepili s kragujevčankami, ki so se jih Nemci najbolj bali.

Videl je požgane Dražgoše, pretepal se je na Sivki blizu Lučen na Gorenjskem, na Žirovskem vrhu...

Kjer ni pomagala moč, je zmogla prevara. Poglajen je to vedel. S povelji namišljenim enotam je zmedel Nemce na Jelovici, Joža in fantje pa so zmedo izkoristili in prebili obroč.

Morala, kaj je sploh to »morala«? Biti se za vsako ceno, trgati orožje, dvigovati v zrak progo, biti hraber. Besede »morala« marsikdo do tistikrat sploh poznal ni. Veš kaj pomeni to, če je morala strašna? Če se ogorčenost zlije z ljubeznijo? Življenjske resnice nismo prebirali iz učenih knjig, pobrali smo jih iz razgovorov, iz lop, kjer smo kuhali žganje, iz natresenih besed gospoda. Tako nekako smo se sredi njih in imenitnih hiš, tam dol na Dolenjskem, prikopali do morale.

Danes morala ni nič drugačna. Kooperant si pač, v skupnosti je moč, sam ničesar ne zmoreš. Tebe ne boli, če trga jo zemljo? Če opuščajo široka in dolga polja? Zapoje mi duša, če krompir in koruza dobro rasteta. Z zemljo delamo kot z drobižem. Zaplate bi metali na smetišče, če bi se dalo.

V ljudeh je dosti egoizma, kajne? Kvišku se vzpenja, ta nesrečna zel. Tudi nepoštenosti se ne manjka. In ponosa. Morale, bi se reklo. In še dobro nam gre povrh. Zdaj zdaj si bomo nekoliko priškrtnili perutničke. Naj bi bilo sedaj kaj drugače kot v partizanih? Kje pa, v partizanih smo napake vedno drago plačevali. Pravijo, da »trjančimo« s temi tradicijami, da pretiravamo... Vselej so se narodi učili iz svoje zgodovine. Dajmo, učimo se, nihče ni dovolj pameten.

Zemljica draga, slovenska gruda, Dremljevo veselje in ponos. Štiri dolga leta mu je pozvanjalo v glavi, da je treba riti naprej. Za zemljico, ki so jo orali z bombami. Za ljudi, ki so trepetali.

Zakaj ne bi povedal, da ima spomeničo, da so mu dali listino, kjer piše, da si je Joža prislužil orden za hrabrost, orden bratstva in enotnosti druge stopnje,

orden zaslug za narod druge stopnje in red republike s srebrnim vencem. O pisateljih govorijo knjige, o vojakihi odlikovanja...

Malo je spomeničarjev. Ko se srečajo, pogledi zatrepetajo, se čez hip umirijo. Bolezen razsaja, gozd kot neljuba vlaga udarja navzven.

Pred leti sta se srečala s Petrom Stantetom. Skala je strmela, prepoznaval, sestavljal staro podobo.

»Kaj za hudiča, me tako gledaš? Me misliš kupiti? Siliš, da sem umrl?«

Kot dva sejmarja sta si udarila v roke.

Selitvena komisija je Jožeta Dremelja, živahnega sedeminštiridesetletnika, šestinštiridesetega leta prestavila naravnost na apaške ravnine. Predsednik selitvene komisije, partizan Igor, s katerim sta bila skupaj na Dolenjskem, mu je dal ključke in mu zaželel srečo.

Milenko Strašek

Iz ljudstva za ljudstvo

Tehtnica zgodovine – Tito o svojem življenju

Z besedami ni mogoče razplesti zapletenosti

ČASOPISNO GRAFIČNO PODJETJE
MARIBORSKI TISK MARIBOR Z.O. SOL. O.
TOZD VEČER b. o.

62101 MARIBOR, SVETOZAREVSKA 14

Franjo Fijavž

Delovanje
napredne mladine
na vasi

Cilji in program

Program, ki so ga zasnovali organizatorji mladinskega kmečkega gibanja pri nas, je vseboval visoke družbene in narodnostne cilje. Iz društvenih pravil je razvidno bistvo delovanja: društvo bo organiziralo kmečko mladino in ji nudilo vsestransko izobrazbo, mladino bo vzgajalo v kmečkem duhu in državni zavesti, dvigovalo bo ugled in ščitilo dobro ime vasi in čast kmetijstva, gojilo bo slovo in tovarštvo med člani ter zdravo in trezno življenje, delovalo bo za izboljšanje gmočnega in socialnega položaja ljudi na vasi.

V tem programu, kakor je bil za tedanje kmečko mladino na videz vabljen, pa ne zasledimo močnejšega poudarka in širše zasnove za boj revne kmečke mladine proti izkoriščevalski plasti velikih posestnikov, proti lastnikom največjih in najlepših posestov, ki so bili zlasti na Štajerskem in v Posavju, vosesti Avstrijcev in ne proti lastnikom obsežnih gozdov na Kočevskem, v Gornji Savinjski dolini, na Pohorju in drugod v lasti bivših graščakov in cerkvene gosposke, to je Ljubljanske škofije, verskega zaklada Radovljica, samostana kartuzijancev v Pleterjih, verskega zaklada v Kostanjevici, nemškega viteškega reda v Veliki Nedelji in še drugih podobnih meniških redov.

Toda kakor je bil ob ustanovitvi program delovanja DKFD usmerjen predvsem za dvig in boljše življenje mladine na vasi in v smislu »boja za staro pravdo«, tako se je dejansko delo odvijalo z leti povsem drugače. Komunisti in njihovi pristaši v društvih in v sami Zvezi so obogatili vsebino delovanja z vnašanjem svojih idejnih političnih stališč iz programa KPJ v toliki meri, da so postala tista društva, ki so bila res aktivna, dejansko tudi nosilec naprednih idej na vasi. In v tej smeri se je odvijalo delovanje komunistov v zvezi kljub občasnemu zaviranju posameznikov.

Med pravili je bilo tudi zapisano, da so društva nepolitična, saj bi se sicer v tistem času, še ne polna tri leta po razpitu »Obznani«, ne mogla registrirati pri oblasteh. Toda dokaj kmalu je prišlo na sestankih članstva ob obravnavanju gospodarskih problemov do političnih konfrontacij med naprednimi in konservativnimi silami. Na-

predne sile so zmagovali. V sami zvezi so bili med najaktivnejšimi začetniki organiziranja kmečke mladine posamezniki napredno, lahko bi rekli revolucionarno usmerjeni, ki so že v prvih letih delovanja društev nakazovali potrebo po sodelovanju med kmeti in delavci (dr. Janže Novak, Stanko Tomšič).

V okviru ZKFID je bilo delo že od vsega začetka porazdeljeno na odseke. V zadnjih letih delovanja so vodili posamezne odseke Ivan Nemec (propaganda), Pavla Potočnik iz Dolenje vasi pri Preboldu, Iva Bergant – Zorko, Lojzka Jarnovič iz Dramelj, Angelca Ocvirk, Ada Dekval – Krivic in Mira Tomšič – Svetina iz Ljubljane (ženski odsek), Vinko Kristan (zadružništvo in gospodarstvo), Ferdo Godina (dramatski odsek), Jože Danev (prosvetni odsek) in dr. France Hočevnar (organizacijski odsek), Ivan Kronovšek (rediteljski odsek, to je časovna razporeditev zvezin in okrožnih prireditev, tekem, zborovanj itd.).

V korist samostojnejšega delovanja društev je prišlo leta 1928 do osnovanja področnih pododborov. Prvi pododbor je bil osnovan za celjsko – savinjsko območje s sedežem v Celju in kmalu zatem še ostali pododbori (Ljubljanski, novomeški, krški, belokranjski konjiški, notranjski (Nova vas), ptujski (sedež v Ormožu). Po nekaj letih so se pododbori preimenovali v okrožne odbore.

Tudi povezava zveze z Akademskim agrarnim klubom »Njiva« se je pozitivno odražala pri oblikovanju naprednih sklepov glavnega odbora zveze in z nadaljnjim vplivom na društva. Omeniti moramo da so imeli v »Njivi« leta 1934 in leta 1935 poznani napredni visokošolci najodgovornejša mesta. Med njimi so bili Jože Kerenčič, doma iz Slovenskih goric v letu 1941 profesor v Gornji Radgoni, organizator OF na tamkajšnjem področju, ustreljen 27. decembra 1941 v Mariboru, narodni heroj; Rudi Čačinovič, sodeloval pri organiziranju izhajanja »Ljudske pravice« leta 1934 sodeloval pri začetkih osvobodilnega gibanja v Prekmurju, po vojni vrsto let in še sedaj v diplomatski službi; Danica Flis, sedaj zdravnica v Ljubljani; inž. Zoran Vitorović, študent v Ljubljani, deloval v NOG v Srbiji, četniki so ga ustrelili 29. maja 1944 v Bjelašnici pri Nisu, kjer je bil upravnik rudnika; Lea Prah-Snasek prof. ped; doma iz Maribora, sedaj upokojena ravnateljica Vzgojiteljske šole, sodelovala v OF, interniranka v Ra-

Partizanska mama Anica in ameriški letalec iz Texasa

V mislih vedno pri Milenku

Te dni sem prejel pismo s približno tako vsebino:

»Prečitela sam vašo knjigo »Stotinka sreče«. Všeč mi je, da ste prikazali odprte roke in srce naših ljudi v najbolj krvavem času. Mogoče vas bo zanimal še naslednji podatek: Moj sin je bil študent medicine, bil je v taborišču v Gonarsu, nato pa je šel 1943. leta v partizane. Bil je sanitetni referent v Dolenjskem odredu. Nad Litijo je bilo sestreljeno zavezniško letalo. Letalci so odskočili, dva so Nemci ujeli in ubili. Tretjega pa je moj sin prinesel na ramah na partizansko ozemlje, mu nudil prvo pomoč in ko je okreval so ga poslali po kurirski zvezi proti partizanskemu letalšču. Kmalu zatem je moj sin padel v borbi pri Sv. Križu (Gabrovka) pri Litiji.

Takoj po vojni se je oglašil rešeni letalski oficir D. B. Horton in poslal mojemu sinu pridrčno zahvalno pismo. Namesto mojega padlega Milenka sem letalcu odpisala jaz in ga obvestila o tragični usodi njegovega rešitelja.

Nekaj časa sva se še oglašala drug drugemu, potem so bili ti stiki pretrgani. Še vedno pa hranim njegova pisma in fotografije. Če vas zanima, si jih lahko ogledate pri meni. Morda pa tudi še živi kdo od tovarišev mojega pokojnega sina, ki se bo spominjal tega dogodka, in bi lahko dopolnil podatke.

Tovariški pozdrav
Anica Kosova

Prav prijetno in koristno je bilo za mene srečanje s 85-letno partizansko mamico Anico. Kljub visoki starosti je še aktivna. Še pred tremi tedni je objavila v časopisu nekaj svojih partizanskih pesmic. Živi sredi spominov – predvsem pa je vsak dan v mislih pri svojem Milenku. Povedala mi je, da je imela dva otroka: Milico in Milenka. Oba sta bila rojena v Sarajevu. Njen mož Janko je kmalu umrl za posledicami bojevanja v

Anica Kos

Milenko Kos

Rešeni letalec iz Texasa D. B. Horton z družino

prvi svetovni vojni. Medtem ko je bil njen sin Milenko v partizanih, je Anica preživljala dve leti strahot Ravensbrücka. Po vojni jo je poklical znani partizan Očka in ji povedal zgodbo o njenem sinu in letalcu. Njenega Milenka se tudi še danes spominjajo domačini v krajih, koder je hodil Dolenjski odred. Kot medicinec je v vojnem času pomagal tudi civilnemu prebivalstvu. Ko je mlada nosečnica potrebovala nujno pomoč ob porodu, je to opravil Milenko. Hvaležna mama in otrok sta po vojni obiskala Anico, da bi se ji zahvalila.

Anica je položila predme nekaj pisem, ki so bila naslovljena najprej na njenega

pokojnega sina – nato pa nanjo: Prvo pismo, prevedeno v slovenščino se glasi:

Dallas (Texas) 21. januarja 1946

Dragi doktor Milenko!

Upam, da vas je našlo to pismo pri zdravju. Pošiljam pozdrave vam in vsem mojim partizanskim prijateljem.

Upam, da je vaša prelepa domovina in vaš čudoviti narod v boljšem položaju, ko je bil takrat, ko sem vas zadnjič videl. Doktor, mislim, da me niste pozabili. Jaz vas ne bom nikoli, ne vas, ne vaših partizanov in tega, kar ste storili zame. Sem eden tistih ameriških pilotov, ki ste ga vi rešili in mu pomagali v vaši domovini takrat, ko so bili Nemci pri

vas. Obljubil sem, da vam pišem, ko bo vojne konec. Upam, da mi boste odpisali. Rad bi vam tudi nekaj poslal.

Moja žena in jaz nameravamo obiskati za nekaj dni vašo domovino. Nadvse bom vesel, če se bova srečala z vami. Če pa vi obiščete Ameriko, ste moj gost, pridite zanesljivo v Texas.

Pozdravlja vas
vaš prijatelj iz Texasa
D. B. Horton

Mama Anica se je zahvalila letalcu za pismo – obenem pa sporočila, da odklanja darove – to bi storil tudi njen sin Milenko. Hvaležna pa je vsakomur, ki je ohranil lep spomin na njenega pokojnega sina.

Z one strani morja je prispelo naslednje pismo, naslovljeno na mamico Anico:

Draga gospa!

Že dolgo je, kar sem vam pisal, vendar nisem prejel odgovora. Če boste to pismo prejeli, bi me zelo razveselila vsaka novica od vas. Komaj že čakam, da pridem v Evropo, želel bi vas videti obenem pa obuditi prijateljstvo sklenjeno s partizani med vojno, ki so bili tako dobri, da so mi omogočili, da sem se vrnil domov.

Zelo me je potrla vest o Milenkovi smrti. Bil je sijajen dečko, nikoli ga ne bom pozabil. Bil je tudi pravi partizan, ki je govoril angleško. Veliko sva se pogovarjala. Pripovedoval mi je o svoji deželi in jaz o svoji. Obljubil mi je, da me bo obiskal v Texasu, kjer ga bom učil jahati konje na kavbojski način.

Upam, da se bomo videli, prav tako pa tudi z Milenkovimi tovariši. Od srca rad bi vam poslal kako darilo, lepo prosim, pišite mi, kaj si želite, potrudil se bom, da bi vam ustregel.

Milenkova slika, ki ste mi jo poslali, bo vedno v moji hiši. Tudi mojim otrokom bom govoril, kako dober je bil vaš sin!

Lepo vas pozdravljamo in vam pošiljamo sliko na kateri je naša družinica.

D. B. Horton

Edi Šelhaus

wensbrücku; Mirko Gerbec, doma iz Maribora, partizanski zdravnik, upokojeni polkovnik v Ljubljani. Za navedene je poznano, da so v tedanjem času pripadali KPJ oziroma so bili njeni somišljeniki. V »Njivi« je bila v tistih letih posebno po letu 1932, Jože Kerencič je označil to leto za pomlad in čas preporoda kluba, zelo aktivna v naprednem kmečko-delavskem gibanju vrsta študentov, ki so razen že navedenih odbornikov »Njive« tudi v letu 1941 odločno posegli v narodnoosvobodilni boj in med njimi: Polde Berce, Franja Bojc – Bidove, Jože Brilej, Tine Briški, Dolfe Cernigoj, Peter Djaković, Ferdo Godina, Milko Goršič, Drago Hartner, Franc Hočevar, Vlado Jan, Pavle Korošec, Drago Košmrlj, Mirko Kramer, Draga Nemec, Stane Pavlič, Milena Petovar, Ivo Rupnik, Lidija Šentjura, Jože Tivadar, Marjan in Jelka Vesenjaj, Boris Vojnilović, Martin Žalik, Marcel Zorga.

Z imenovanimi pa naštevane njivašev vključenih občano v sodelovanje z DKFIS se nikakor ni izčrpalo. Ko so doštudirali so jim v »Njivi« sledili drugi mladi ljudje, pripravljeni sodelovati s komunisti v tistem času, ko je KP zaradi uresničevanja povečanega sodelovanja s kmečkimi množicami angažirala študentsko mladino, doma iz kmetov, pri izvajanju nalog v DKFID, posebno pri razlaganju naraščajoče fašistične nevarnosti, gospodarskega izkoriščanja vasi, politikanstva klerikalnih in liberalnih poslancev itd. »Njiva« je bila zaradi takšne svoje usmerjenosti in intenzivnega delovanja razpuščena 30. oktobra 1937 z odlokom banske uprave in navedbo zaradi prekoračenega torišča dela in ravnanja zoper državni red.

Razen zvez z visokošolsko mladino so obstajali dobri stiki tudi z mladino iz raznih ljubljanskih srednjih šol, a doma z raznih krajev Slovenije. Leta 1928 je bilo osnovano društvo srednješolcev Mlada generacija, ki je delovalo nekaj let. Leta 1933 je bila osnovana Brazda. V teh društvih so prihajale do izraza napredne težnje pri iskanju odgovorov na stotera vprašanja, nanašajoča se na slabo stanje v gospodarstvu, razpravljali so o režimskem pritisku in zatiranju svobode misli, o težavnem položaju v zaposlovanju šolane mladine itd. V Brazdi so takrat med drugimi sodelovali srednješolci, ki so vplivali na razvojno pot društva v napredno smer, saj so bili člani mladinske komunistične organizacije ali njeni pristaši Lojze Huda-

les, Mica Jančar in Rudi, Vida Lavrač-Levstik, Nada Verbič, Mima Zupančič, Line Žagar in še drugi, vsi prvoborci in nekateri tudi nosilci spomenice 1941.

Na splošno je treba priznati, da se je življenje kmečke mladine v društvih KFID, zelo aktivni so bili predvsem odborniki, poleg njih še povsod po nekaj deset članov društva, odvijalo zelo pestro. Prirejali so članske in vaše sestanke, predavanja in debatne večere o gospodarskih, kulturnih, zdravstvenih in ostalih vprašanjih. Samo po sebi je umevno, da je prišlo ob vsem tem tudi do obravnavanja političnih dogodkov doma in v svetu. Društva, seveda najagilnejša, so prirejala vsako ali vsaj vsako drugo leto tekme koscev in grabljic, žanjic, tesačev, oračev, sekačev in podobno. Prirejali so tudi športne igre in tekmovalnja (kolesarska, plavalna, smučarska, konjske dirke). Priljubljeni so bili izleti društev na planine in v znamenite kraje. Neredkokdaj so po več društev skupaj prirejali uspehov. Za prikazovanje napredka, razvoja in doseženih uspehov v kmečkem gospodarstvu so nekatere panoge pripravile razstave (sadjarska, vinogradniške, vrtnarske itd).

Vidne uspehe so nekatera društva dosegala na kulturnem področju. Osnovani so knjižnice in tudi čitalnice. Vse to je bilo odvisno največkrat od materialnih možnosti. Delovanje odborov se je odvijalo večinoma v prostorih pri večjih gospodarjih, drugod zopet v zelo skromnih vaških hišah, ponekod v šolah.

Veliko požrtvovalnega dela je mladina posvetila prirejanju iger. Razen uprizorjanja šaljivih iger ali lažjih del so posegali tudi po težjih. Izvedli so vrsto koncertov in pevskih nastopov, narodnih plesov itd. Koliko idealizma, če pomislimo, da so se prireditve odvijale najpogosteje na prostem, pod vaškimi kozolci ali v skromnih prostorih gasilskih domov in le redkeje v šolskih prostorih ali dvoranah z odrom! Z lastnimi domovi se je lahko pohvalilo vsega le dvojice društev in to v Dolu pri Beričevem (zgrajen leta 1933) in v Vidmu pri Ščavnici (zgrajen leta 1939). Vsa ta kulturna dejavnost je slonela na nadarjenih mladih fantih in dekletih, pri čemer so jim v veliki meri pomagali mentorji, zvečine iz vrst učiteljstva. Kraji, kjer učitelji niso sodelovali, so bili redki.

Poslanstvo Grude

Močno povezavo s članstvom je ustvarjala Gruda, glasilo zveze in društev. Izhajati je pričela leta 1924 in je redno mesečno izhajala vse do začetka vojne leta 1941.

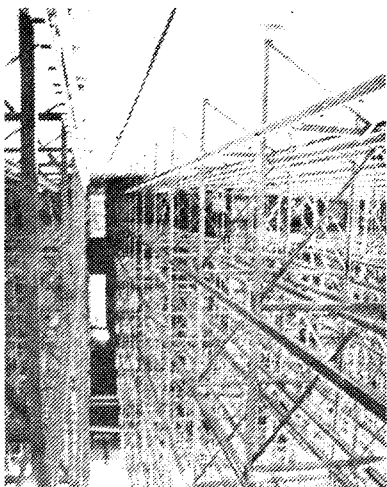
Ob pregledovanju Grude velja reči, da se je njena kvaliteta z leti dvigovala. Postajala je aktualnejša, saj je vnašala več sestavkov o političnem položaju v svetu. Opozarjala je na preteči vojni čas in nakazovala nasprotja v kapitalističnem družbenem sistemu. Pogosto je opisovala razvoj političnih dogodkov v nacistični Nemčiji. Od leta 1934 dalje so bili uredniki Grude dr. Dolfe Schauer (po osvoboditvi večletni direktor Gosada v Ljubljani), zatem nekaj let Ivan Kronovšek sam in pozneje skupno z Dragom Košmrljem in z Miro Tomšič-Svetinovo, ki je odgovarjala predvsem za ženski del lista. Ženski del Grude se ni ukvarjal le s praktičnimi navodili za vodenje kmečkega gospodinjstva, vrtnarstva, predelave živil itd., temveč je obravnaval žgoča vsakdanja vprašanja položaja kmečkih deklet in žena s poudarkom, kaj lahko storijo za jutrišnji dan in kje je njihovo mesto v boju za izboljšanje družbenih razmer. Posebno pozitivni so bili prispevki zdravstvene vsebine (splošno o zdravstveni vzgoji, nega otrok, zdrave prehrane, higijena na vasi), ki so bili nujno vezani na takratne socialne in ekonomske razmere na vasi. Istočasno so takšni sestavki navajali mladino k razmišljanju, kaj bi bilo treba storiti za izboljšanje razmer na podeželju. To so pa že bili prvi koraki v smeri iskanja nove borbene poti.

Gruda je objavila vrsto sestavkov, ki so obravnavali in poučevali članstvo o razvojnih stopnjah človeštva od pradednih dni in osvoboditve kmetov in delavcev izpod izkoriščevalskih jarmov. Leta 1938 je v Grudi priobčil R. Gabin (op. FF Rudi Cačinovič): Vzroki puntov. Drago Košmrlj Češkoslovaška v borbi za neodvisnost, Ivan Bratko Posvet o kmetijskih vprašanjih. Vso pozornost je zaslužil sestavek Združimo se! v aprilski številki Grude leta 1939. Napisan je bil po priključitvi naše sosede Avstrije k nacistični Nemčiji marca 1938 in ob Hitlerjevem razkosanju Češkoslovaške marca 1939. Omenja razmere in nova zasužnjevanja v Evropi. Sestavek ni podpisan, a podčrtuje: »Naš sklep je, rajši stoje umreti, kakor kleče v suženjstvu živeti!«

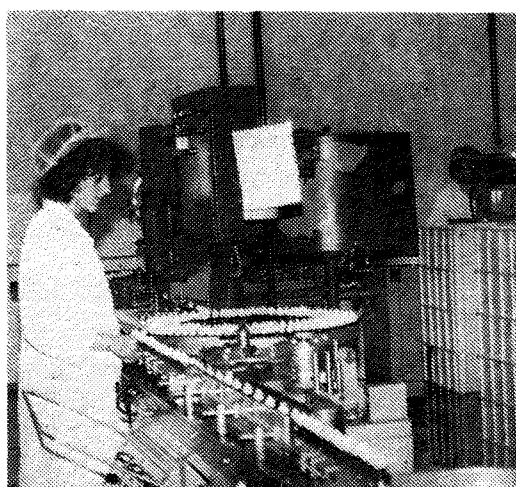
(Se nadaljuje)

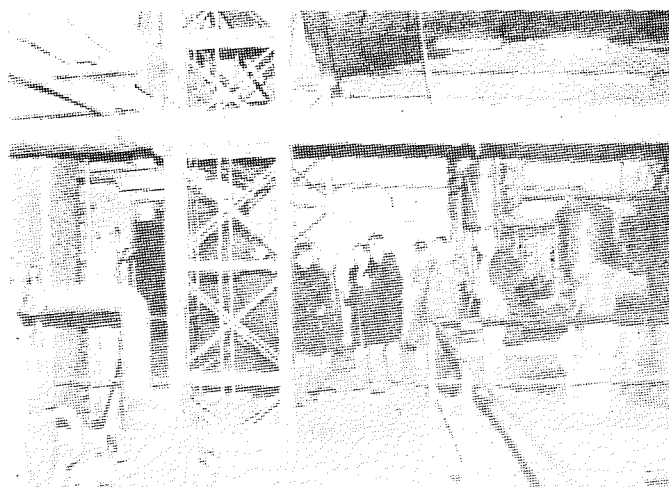
Osnovna je proizvodnja zdravil

Pogled v novozgrajeno skladišče gotovih izdelkov

Kljub sodobni tehnologiji je človek nepogrešljiv v Krkini proizvodnji

Krkina fermentacijska proizvodnja

Že leta 1954 je bila ustanovljena tovarna zdravil Krka v Novem mestu. Seveda je bilo takrat še daleč do tovarne, kakršna stoji v mestu ob Krki danes. Najprej je bil farmacevtski laboratorij, ki se je po dveh letih preimenoval v delovno organizacijo z današnjim imenom. Takrat se je razširjena delovna organizacija naselila v nove prostore na cesti Komandanta Staneta. Toda, ker se je kolektiv še vedno večal in so postajali njihovi programi proizvodnje vedno obsežnejši, so delavci te delovne organizacije sklenili, da bodo zgradili novo tovarno v Ločni pri Novem mestu.

Danes zaposluje Krka tri tisoč delavcev in pričakuje na koncu tega leta kar 3,6 milijarde din celotnega prihodka.

Deset temeljnih organizacij združenega dela Krke: Zdravila, Isis, Biokemija, Kozmetika, Zelišča, Tehnoservis, Institut, Zdravilišče (Dolenjske in Šmarješke toplice), Hotel Grad Otočec ter temeljna organizacija združenega dela Marketing.

Raziskovalno-razvojno delo je temelj Krkinega uspešnega dela in nastopanja na tržišču. Več kot sto delavcev se danes v kolektivu intenzivno ukvarja z izumiteljstvom, tehničnimi izboljšavami in koristnimi predlogi za posodabljanje proizvodnje.

KRKA proizvaja zdravila vseh vrst in še zlasti antibiotike, kemične in biokemične proizvode, proizvode, potrebne v veterinarstvu, široko paleto kozmetičnih proizvodov, hkrati pa KRKA tudi odkupuje, predeluje in prodaja zdravilna zelišča, nekatere druge proizvode za široko potrošnjo ter ima v svoji sestavi tudi temeljni organizaciji združenega dela, ki opravlja zdravilniško-turistične in gostinske storitve.

Čeprav je osnovna Krkina dejavnost prav proizvodnja zdravil, je ta delovna organizacija iz leta v leto vse bolj uspešna predvsem zato, ker se s kakovostne proizvodnje nenehno širi tudi krog kupcev Krkinih proizvodov. Poleg zdravil izvozi Krka večji del zdravilnih zelišč, hkrati pa temeljna organizacija Zelišča proizvaja za domači trg več kot trideset čajev, vitaminskih napitkov, čebeljih proizvodov in drugih proizvodov zeliščnega izvora.

Po vsej Jugoslaviji je predvsem ženskemu

Krkin pevski zbor je le ena od kulturnoumetniških dejavnosti članov tega kolektiva

Kozmetika KRKA!

svetu znana Krkina proizvodnja kozmetike Jardley, Vitamol, Invite ter cela paleta parfumov in kolonjskih vod, ki jih tovarna Krka v Novem mestu izdeluje v sodelovanju z znanimi svetovnimi proizvajalci teh izdelkov. Vsekakor je znak osamosvajanja v proizvodnih procesih dejstvo, da je večina proizvodov za veterinarsko rabo izdelanih skoraj izključno iz domačih surovin.

Krka izvažajo v sedemdeset držav po svetu, v večji meri pa na konvertibilno področje. Tudi izvoz v dežele v razvoju se ugodno veča. Seveda pa z doseženimi uspehi v Krki nikoli niso tako zadovoljni, da ne bi načrtovali več in bolje, da ne bi snovali novih proizvodnih načrtov in iskali novih možnosti za osvajanje tržišča. Tako so na primer v letu 1979 začeli v srbskem Svrlijgu s proizvodnjo zdravilnih zelišč, oziroma so uredili odkupno postajo in predelovalnico zelišč. V Ljutomeru bo prav kmalu dograjen obrat za proizvodnjo nekaterih posebnih vrst zdravil, prihodnje leto pa se bo začela tudi proizvodnja v novem novomeškem tovarniškem objektu, imenovanem »Projekt 64«. S tem bo Krka razširila svojo proizvodnjo antibiotikov in zdravil. Investicije za slednjo novogradnjo in vpeljavo proizvodnje je finančno podprlo tudi 18 kupcev in dobaviteljev.

Že nekaj let sodi h Krki tudi turistična in zdraviliška dejavnost. Gotovo je vsem znan hotel v gradu Otočcu na Dolenjskem, nič manj znane pa niso Dolenjske in Šmarješke toplice.

Srednjeročni načrti so polni novosti, izboljšav in novih nalog. Krkini delavci so prepričani, da bodo svoje načrte tudi dosegli. Zato pa si prizadevajo še trdneje vključiti v samoupravno delovanje vseh treh tisoč članov delovnega kolektiva, čeprav so ugotovili, da je bilo že doslej vključenih v neposrednem sistemu samoupravnega odločanja več kot polovica delavcev. K uspehom delovne organizacije velja še posebno poudariti skrb za posameznika in skupno širjenje znanja, za boljše obveščanje ter nenazadnje za kulturno in umetniško življenje. Za reševanje stanovanjskih vprašanj odmerjajo v Krki precejšnja sredstva, prav tako pa ne zanemarijo urejanja vprašanja družbene prehrane in rekreacije.

Temelj Raziskovalno razvojno delo • 11 nagrad Kidričevega sklada, 4 nagrade RAST – YU, 5 priznanj Inova YU v Zagrebu!

V Jugoslaviji in tujini podeljenih 194 patentov! • KRKA se uvršča na drugo mesto med jugoslovanskimi farmacevtskimi proizvajalci!

Dolenjske toplice, Šmarješke toplice, hotel Grad Otočec VABIJO!

Vinko Borštnar

V Šentvidu pri Stični smo se oktobra lani poslovili od tovariša Vinka. Rodil se je leta 1925 v Žiganji vasi. V NOB je vstopil marca 1944 v 2. bataljon Gorenjskega odreda. Maja 1944 je bil bataljon dodeljen 31. diviziji 9. korpusa v Cerknem. Udeležen je bil v vseh bojih, ki jih je vodila divizija. Januarja so ga poslali na tečaj v Semič. Po vrnitvi je bil marca 1945 ujet na Kozjih stenah. Toda pobegnil je iz zapora in vrnil se je na komando mesta na Kojško. Bil je odlikovan.

Franc Povirk

V prvih dneh meseca maja je po hudi bolezni v starosti 53 let umrl borec NOB, tovariš Franc Povirk iz znane partizanske Gorškove družine iz Gore pri Pečah v Moravski dolini. Pokopali smo ga v Notranjih gorah pri Ljubljani.

Viko Osredkar

Tovariš Viko je umrl v 59. letu starosti. Pokopali smo ga junija na pokopališču v Novi Oselici. Leta 1941 se je priključil oboroženi vstaji. Kot borec Cankarjevega bataljona se je udeležil legendarne dražgoške bitke. V oboroženih partizanskih formacijah je sodeloval vse do konca vojne. Opravljal je dolžnost vodje obveščevalcev, kasneje pa je dobil čin poročnika in delal kot ekonom. Za svoje sodelovanje v NOB je dobil več odlikovanj.

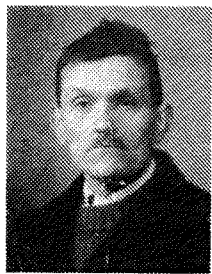
Alojzij Pretnar

Rodil se je leta 1914 v Zasipu. V njegovi rojstni hiši v Rebri nad Zasipom je bila med NOB partizanska javka in vsa Pretnarjeva družina je delala za NOG. Lojze je bil aktivist NOV, leta 1944 pa se je aktivno vključil v partizanske vrste. Tudi po vojni je bil zelo aktiven. Maja letos smo ga pokopali na pokopališču v Zasipu.

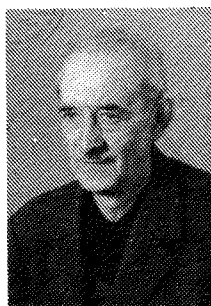
Jože Oblak

Maja je umrl Jože Oblak iz vasi Kamnje v Bohinju. Rojen je bil leta 1911. V NOV se je vključil leta 1943. Bojeval se je v Gorenjskem odredu in Loški četi. Po razpadu Italije pa v Gubčevi brigadi in Dolenjskem odredu. Ob napadu na Zužemberk je bil ranjen. Bil je dvakrat odlikovan. Pokopali smo ga v Bohinjski Bistrici.

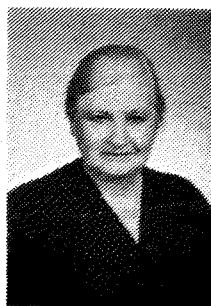
Franc Jeram

Zadnje dni maja smo se na cerkljanskem pokopališču poslovili od predanega borca NOB in dobrega tovariša Franca Jerama. Rodil se je pred 80 leti v Poljanah pri Cerknem. Že v začetku leta 1943 je začel delati za NOG. Bojeval se je v operativnih enotah, sodeloval je v hudih bojih pri Gorici po razpadu Italije. Zaradi bolezni je bil leta 1944 dodeljen v zaledje pri 9. korpusu. Delal je pri gradnji bolnišnice Franje, katero je kasneje tudi oskrboval s potrebnim materialom. Tudi po vojni je kot komunist aktivno nadaljeval delo v družbenopolitičnih organizacijah. Bil je odlikovan.

Jože Rakovec

Rodil se je pred 73. leti na Poljščici pri Podnartu. Bil je eden prvih aktivistov NOG. Že julija 1941 so se na njegovem domu sestajali komunisti in skojevci in nosili hrano partizanom na Vodiško planino. Kot partizan je bil v gospodarski komisiji Jelovica, od novembra 1944 do konca vojne pa na komandi mesta Cerkno. Tudi po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec. Pokopali smo ga julija letos.

Klementina Martelanc

Marca letos je v starosti 81 let umrla naša partizanska mama Klementina Martelanc iz Volčje drage pri Novi Gorici. Leta 1942 je že bila članica OF in med prvimi članica vaškega odbora AFŽ.

Zahvala

Ob nenadni in boleči izgubi našega dragega, nepozabnega, moža, atija, dedija, tasta, in pradedija Štefana Kuzmana, se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in sosedom za ustna in pisna sožalja, vsem, ki ste darovali vence in cvetje in ga pospremili na njegovi zadnji poti, zlasti še ravniki godbi za odigrane žalostinke, govorniku tov. Albinu Riflu za poslovljeni govor, gospodu duhovniku za opravljeni pogrebni obred, zdravstvenemu in strežnemu osebju bolnišnice v Slovenj Gradcu za zdravljenje in nego.

Manifestativni in tekmovalni pohod v počastitev občinskega praznika

Občinska konferenca ZRVS in občinska strelska zveza Mozirje v sodelovanju z občinskim odborom ZZZB NOV in občinska konferenca ZSMS Mozirje organizirata manifestativni pohod s strelskim tekmovalnim v počastitev praznika občine Mozirje. Manifestativni pohod bo v nedeljo 7. septembra 1980 ob 7. uri zjutraj s startom pred osnovno šolo v Mozirju.

Pohod bo potekal po poti proti Savinjskemu gaju, nimo spomenika padlim kurirjem NOV in od tam ob desnem bregu Savinje v Nazarje, kjer bo pred kulturnim domom kratka slovesnost. Iz Nazarja preko mostu v smeri Prihove, Kranjčiča v Dol-Suhi in naprej proti strelšču, kjer bo strelsko tekmovalno s malokalibrsko puško in zaključna slovesnost s tovariškim srečanjem.

Vabimo delovne ljudi in občane, da se manifestativnega pohoda udeležijo v čimvečjem številu.

Vabilo

Odbor 15. SNOUB in KS Jugorje vabita vse borce XV. in prijatelje Bele Krajine na tovariško srečanje.

Prireditve bo 7. septembra 1980 ob 10.30 na Jugorju.

Za dobro razpoloženje in obujanje tradicij bodo poskrbeli gostoljubni domačini.

Odbor XV. SNOUB

Vabilo

Krajevne organizacije ZB in Lovska družina Bovec organizirajo odkritje obnovljenega spominskega obeležja na planini Bošča na Stolu nad Kobaridom, ki je posvečeno zmagoviti borbi borcev 3. SNOUB Ivana Gradnika z dne 18. maja 1943. V zvezi s tem domičilni odbor Gradnikove brigade vabi na svečano odkritje plošče, ki bo v nedeljo, dne 24. avgusta 1980, ob 11. uri na planini Bošča. Dohod je mogoč z osebni avtomobili mimo naselja Žaga pri Bovecu in mednarodnega mejnega bloka Učaja, skoraj do samega prireditvenega prostora. V primeru slabega vremena, bo prireditve naslednjo nedeljo. Vljudno vabljeni.

Domičilni odbor brigade Ivana Gradnika

Obvestilo

Družbenopolitične organizacije, svet krajevne skupnosti Volče in občinski odbor ZZZB NOV Tolmin vabijo vse borce, aktiviste, svojce padlih in umrlih borcev, mladino in pionirje ter delovne ljudi in občane na odkritje grobnice padlim borcem 30. divizije, ki so pokopani v skupni grobnici na pokopališču v Volčah.

Odkritje bo v nedeljo 31. 8. 1980 ob 10. uri na pokopališču v Volčah. Slavnostni govornik bo Albert Jakopič-Kajtimir, član predsedstva RK SZDL SR Slovenije. Kulturni program bodo izvajali: pevski zbor in mladina iz Volče ter godba na pihala iz Tolmina.

PRIPRAVLJALNI ODBOR

Obvestilo

Dne 24. avgusta ob 13. uri bo v Globoki rupi nad Pečinami KS Pečine podelila domičil karavli P-21.

Vabimo vse kurirje II. rejejnega sektorja, ki sedaj živijo v tolminski občini, da pridejo na to srečanje. Pododbor za severno Primorsko bo ob tej priložnosti podelil posebne značke, ki jih dobijo samo kurirji rejejnih postaj (v obliki odličja).

Pododbor za severno Primorsko Nova Gorica

Obvestilo

Odbor partizanskih delavnic 7. korpusa NOV vabi vse borke in borce, ki so bili v partizanskih delavnicah: 99 D, orožarski, mehanični, usnjarski in čevljarški v Starih zagah ter borke in borce partizanskih delavnic V. grupe odredov v Rogu na tovariško srečanje, ki ga ob 35-letnici osvoboditve organizira pododbor 99 D.

Srečanje bo v soboto, 30. avgusta 1980, ob 11. uri v Črmošnjicah. Pred srečanjem bo ob 10. uri položitev venca padlim in povojnim umrlim borcem partizanskih delavnic pri spominskem obeležju 99 D v Starih zagah.

Odbor partizanskih delavnic VII. korpusa NOV

Obvestilo

Komisija za bивše politične zapornike, internirane in izgnance pri Republiškem odboru Zveze borcev narodnoosvobodilne vojne Slovenije v Ljubljani, na Vrtači 11, vabi vse tovarišice iz koncentracijskih taborišč Ravensbrück in Auschwitz na srečanje v Medulinu pri Ptuj 13., 14., 15. in 16. septembra leta 1980.

Prijave sprejemamo še do konca avgusta.

TOLMIN

Za dan borca v Kočevski Rog

Za dan borca smo priredili izlet na Dolenjsko. Najprej smo si ogledali Jurčičev rojstni kraj Muljavo, od koder je tudi posnetek (Krajčljava bajta), potem pa Bazo 20 v Kočevskem Rogu, ki je bila cilj našega izleta in kjer je bila prav tedaj brigadirsko proslava pred odhodom po poti Avnoja. V lepem vremenu smo si ogledali še Kočevje, Ribnico in Turjak, pri povratku pa smo zavili še na Urh pri Ljubljani.

Domov smo se vrnili zadovoljni in polni vtisov, saj je bil izlet popestren z zanimivo razlago prof. Janeza Dolenc in s spomini nekaterih naših članov, udeležencev NOB na Dolenjskem.

ZB Tolmin

ČEDAD

Prijavili so neznane razbijače

KD Ivan Trinko v Čedadu je vložilo prijavo na provinco Videm (Udine) proti neznanim razbijačem, ki so pred kratkim povzročili materialno škodo in požige na Kamenici v Dolnjem Tarbiju v Slovenski Benečiji blizu jugoslovanske meje. Neznanci so uničili tudi kamen, kjer se zbirajo Slovenci Nadiške doline.

V prijavi društva so omenili tudi oskrnitev grobov italijanskih in slovenskih partizanov na pokopališču v Gornjem Tarbiju. KD Ivan Trinko je zahtevalo, naj oblasti skrunilce odkrijejo in kaznujejo ter preprečijo nadaljevanje takih dejanj. Društvo je tudi zahtevalo nadzorstveno službo na teh mestih.

STANKO SKOČIR

PTUJ

Zlata plaketa Ženki

Ob letošnjem praznovanju, ki so ga praznovali občani ptujске občine, so med drugim podelili zlato občinsko plaketo znani borki za pravice delovnega človeka in revolucionarki Antoniji Sagadin-Zenki, doma iz Srec v Halozah. Sedaj živi v Mariboru.

Zenka je dobila to visoko občinsko priznanje ob svojem visokem življenjskem jubileju za zasluge v NOB in v povojnem obdobju. V NOB je izgubila moža in mlajšega sina, sin Zvonko pa je bil med drugim tudi borec Slovenskogoriške čete, ki je že leta 1942, potem, ko je bila izdana, izkrmavala v Mostju, nedaleč od Ptuja. Zenka je tudi nosilka Partizanske spomenice 1941.

Sicer pa so ob letošnjem praznovanju občine Ptuj podelili še več priznanj. Med drugim so prejeli občinske plakete Marija Magdalenc, Silvester Topolovec in Ignac Purg ter DO Labod Novo mesto, TOZD Delta Ptuj, TGA Kidričevo, TOZD proizvodnja aluminija in gasilsko društvo Hajdina.

FRANJO HOVNİK

TABORSKI KOT

Nova koča

V nedeljo, 3. avgusta, je veliko ljudi krenilo v Taborski kot na otvoritev nove planinske postojanke. Napotili so se na območje Krvavice, znano iz NOV, v bližino doma ZB na Vrheh, na območje, kjer že leta 1941 niso bili partizani nobena redkost. Prizadevni planinci iz Tabora so šest let urejali opuščeno Zajčevo domačijo in danes stoji tu prijetna planinska koča, ki lahko nudi zavetje samotnemu planincu in pohodniku po poteh NOV.

Dolžnost planincev je, da to kočo povežejo s Čemseniško planino in mimo Cankarjeve tehnike do Marije Reke in tako vključijo v Savinjsko planinsko pot samo kočo in pomemben spomenik iz časov NOV.

V svojem nagovoru je predsednik izvršnega sveta SO Zalec poudaril pomen izgradnje takšnih objektov. Po eni strani se opuste domačije ohranjajo, ohranja se svet, ki je med vojno nudil zavetje partizanom, po drugi strani pa takšni objekti lahko nudijo v morebitnem vseljudskem odporu zavetje borcem proti okupatorju.

Savinjska dolina je tako postala bogatejša z Zajčevo kočo, ki je 163. sestra ostalih planinskih postojank, je poudaril predstavnik PZS inž. Danilo Škerbinec.

FRANC JEZOVIK

Zal smo kmalu ugotovili, da tanki na tem delu ceste niso pripravljeni na predajo, ampak za čisto druge namene. Skupaj z topovskimi baterijami naj bi predstavljali udarno pest sovražne esesovsko-domobranske kolone, ki naj bi omogočila odstranitev zadnje ovire. To zadnjo oviro pred Celovcem in predajo angleški vojski pa smo predstavljali borci Bračičeve brigade in Koroškega odreda.

Tako smo sicer videli, nismo pa še videli, da so za njimi, v vaseh Goriče in Kožentavra, že pripravljeni esesovski in še posebej domobranski bataljoni. Ti bataljoni naj bi po tankovskotopniški ognjeni pripravi oziroma po opravljenem masakru opravili še ostalo: skupaj z tanki naj bi zavzeli dravski most in si s tem zagotovili prosto pot v britansko ujetništvo. Pogled na prikrite esesovske in domobranske bataljone so nam delno zakrivali tudi esesovci, ki smo jih še malo prej razoroževali.

Nihče med nami ni bil seznanjen z načrti nasprotnika²⁵) čeprav je bilo jasno, da bo šlo z razoroževanjem precej težko, in da bo sovražnik poskušal vse, da bi zavlekel in se po možnosti le vdal angleškim enotam.

Neposredno pred začetkom tankovskotopniške priprave smo, kot sem že omenil, opazili živahno zbiranje skupin sovražnika in nekateri borci so trdili, da gre za oficirje. Kmalu nato so se sovražne skupine razšle na razne strani. Verjetno je dejansko šlo za končno odločitev, ki jo je po nekaterih podatkih²⁶ sporočil vodja te zadnje skupne vojaške operacije slovenskih domobrancev z esesovci, nemški polkovnik Seller.

Iz dosedanjih pisanih pričevanj

Potem, ko je bilo razoroževanje esesovcev prekinjeno, smo skoraj hkrati opazili še nekaj, kar nam ni bilo čisto nič všeč: cevi nemške oklepne kolone so se kar naenkrat preusmerile tudi proti rajonu razoroževanja in proti Borovljam. V začetku se nam je celo zdelo, da so vse cevi uperjene proti razoroženemu SS polku in naši 3. četi. Vendar se nam je le dozdevalo, saj dejansko niso bile usmerjene le proti nam, ampak tudi proti mostu, kar smo kmalu ugotovili, ko so začeli z obstreljevanjem.

Vse, kar je sledilo potem, je bilo tako strašno, da nekaj podobnega v svoji skoraj triletni partizansčini²⁷ nisem doživel. Bil sem borec Cankarjeve brigade in v njeni sestavi nič kolikokrat v središču topniškomimetnih obstreljevanj Italijanov.

Silvo Grgič-Šimen

7

Najbolj krvavi boj Bračičeve

Ivan Križnar²⁸ navaja na podlagi počitno nepopolno preverjenih podatkov tole: »Zvečer ob pol devetih je začelo Borovlje obstreljevati par nemških baterij. Nato je vdrlo v Borovlje 20 nemških tankov, za njimi pa dva domobranska udarna bataljona. Enota 4. operativne cone v Borovljah ni imela topništva, sprva se je upirala z močnim mitralješkim ognjem, nato pa se je morala umakniti.«

Doslej je najbolj podrobno tragedijo nekaterih naših enot (Bračičeve brigade in Koroškega odreda) opisal Franci Strle v knjigi Veliki finale na Koroškem, kjer na strani 165 pravi tole: »Kmalu po dvanajsti uri pa je večja kolona odklonila izročitev orožja in spor zaradi tega je sovražnik izbral za silovit napad z vrhov nad Borovljami, hkrati je v napad proti Borovljam krenilo sedemnajst tankov in dva domobranska udarna bataljona. Topniška priprava je bila strahotna. Zemlja je kar gorela od udarov granat, protiletalski izstrelki so prebijali stene hiš, mnoge v Kapli ob Dravi, v Svetni vasi in v samih Borovljah so se vnele. Tako preluknjana je bila v hipu tudi hiša, v kateri je bil štab Bračičeve brigade. Brž je postalo jasno, da hočejo sovražniki zavzeti zlasti Borovlje, kajti mitralješki in minometni ogenj z okoliških položajev jim je bil nevaren tudi za prehode proti mostu.

Najhuje se je godilo 1. bataljonu Bračičeve brigade in nemškemu bataljonu Koroškega odreda ter tistim skupinam borcev, ki so razoroževali sovražnike ali bili na mostu brez zaklonov. Ti borci so preprosto izginili, ne da bi kdo vedel, kaj se je z njimi zgodilo. In še to: O mraku so sovražniki 1. bataljon Bračičeve zaobšli in mu udarili v hrbet. Začel se je boj, ko poveljevanje ni bilo več mogoče, ampak je vsak tolkel, kakor je vedel in znal. Prvi bataljon Bračičeve je bil razbit in potisnjen ob Dravo.

²⁹ isto delo kot v opombi 7 (str. 217)

Podobno, vendar krajše je zapisano o tem tudi v monografiji NOV na Slovenskem 1941-1945.

Naj navedem iz že omenjenega Strletovega opisa še to, da sta s tem bila odkrita boka 2. in 3. bataljona, ki sta se morala umakniti. Drugi bataljon Bračičeve (brez 3. čete) in tudi dva bataljona Koroškega odreda pa naj bi se med bitko umaknila čez oba mostova na levi breg Drave. A to šele tedaj, ko je postalo očitno, da ni mogoče zadržati sovražnika na desnem bregu. Tretji bataljon Bračičeve pa se je moral umakniti na položaj pri Medborovnicah ali celo na drugo stran Bajdiške Borovnice.

Tako je torej opisan potek bojev pri obrambi borovljskih mostov. Čeprav je poskus obnovitve poteka tragičnega zadnjega boja številnih borcev Bračičeve brigade in Koroškega odreda zelo težak, sem se ga lotil kot očividec in neposredni udeleženec bojev 3. čete 2. bataljona Bračičeve brigade.

²⁵ Ivan Križnar: »Slovensko domobanstvo v boju proti narodnoosvobodilnem gibanju« (Knjiga: »Osvoboditev Slovenije«, Borec 1977, str. 217); »Dne 10. maja sta se Rösener in Krener na Ljubelju dogovorila za skupen napad nemških in domobranskih sil na Borovlje. Ista ugotovitev je navedena tudi v monografiji: »Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941-1945«, Ljubljana 1978, str. 979.

²⁶ Ivan Križnar: isto delo kot v opombi ²⁵ str. 217

²⁷ Pisec je vstopil v vrste NOV in PO 14. julija 1942

Vendar je bilo vse italijansko obstreljevanje le senca tistega, kar so doživeli na položajih borci Bračičeve brigade in Koroškega odreda pri Borovljah. Po naših položajih se je vsul orkanski tankovskotopniški brzostrelni ogenj.

Preden bi ga hotel podoživeti v teh vrsticah, bi bilo dobro izvedeti, kaj so o tem napisali drugi, čeprav gre za tovariše, ki niso bili neposredni udeleženci bitke pri borovljskem mostu, ampak so v svojih prispevkih upoštevali le izjave udeležencev. Nisem mogel ugotoviti, ali je katerikoli preživeli borec ali starešina 1. ali 2. bataljona Bračičeve brigade, ki sta bila na svojih položajih najbolj izpostavljena in sta tudi imela največ žrtev, opisal to tragedijo. Ne trdim, da so podatki piscev netočni, zanesljivo pa je, da lahko s primerjavo in dopolnitvijo opisa te bitke neposrednih udeležencev v središču ognja, končno izluščimo, kaj se je tedaj v resnici dogajalo in kako so potekali dogodki.

Generalmajor Petar Brajevič²⁸ v svojem opisu navaja: »Nemški častniki so odprli močan topovski ogenj, ta je trajal približno uro, nato so naskočili položaje Bračičeve brigade in drugih konških enot.« Brajevič nadalje navaja tudi spomine Ivana Janžekovića, poveljnika Koroškega odreda: »Napadli so nas z vsemi silami, nikoli prej nisem slišal takega streljanja kot tega dne. Počasni smo se umikali proti mostu, zatem pa po severnem bregu (levem) Drave. Tedaj je na mostu padlo veliko naših borcev.«

²⁸ Isto kot v opombi 8 (str. 128); dejansko gre za spominski zapis Rada Lipičarja, ki ga je le-ta dal hkrati z Janžekovičem, Borec 5/60

Se nadaljuje

Organizirani obiski Beograda

Koordinacijski odbor mestne konference SZDL Beograda za negovanje revolucionarnih tradicij NOV je na seji 11. junija letos ob upoštevanju dosedanjih izkušenj in rešitev v zvezi z ureditvijo spominskega parka izdala predlog za nov način organiziranja prihoda delovnih ljudi in občanov v spominski park Josip Broz Tito od 1. julija 1980.

Delovni ljudje in občani iz republik in pokrajin bodo obiskovali spominski park vsak dan razen ponedeljka od 8. do 18. ure. Ob ponedeljkih bo spominski park Josip Broz Tito za obiskovalce zaprt, razen če bo tega dne državni ali republiški praznik.

Po razporedu so od 1. julija 1980 delovni ljudje in občani iz republik in pokrajin že obiskovali spominski park organizirano, večinoma pa tudi okvirno število obiskovalcev iz posameznih republik in pokrajin: SR BiH do 2.000 delovnih ljudi in občanov, SR Makedonija 1.000, SR Slovenija 1.000, SR Srbija

nost krajev od koder prihajajo naši delovni ljudje in občani. Zaradi tega in glede na prevozna sredstva, s katerimi prihajajo delovni ljudje in občani, je časovni razpored obiskov v spominskem parku naslednji:

Slovenija: od 8.00 do 8.30; Makedonija: od 8.30 do 9.00; Črna gora: od 9. do 9.30; Hrvaška: od 9.30 do 11.00; BiH: od 11.00 do 12.00; Kosovo: od 12.00 do 13.00; Vojvodina: od 13.00 do 14.00; Srbija: od 14.00 do 16.00; Beograd in gostje Beograda od 16.00 do 18.00.

Ena od potovalno-turističnih agencij, ki nudi usluge za štiri, tri dvo, in enodnevne izlete v Beograd je Mercator turist. Vsi ti izleti vključujejo poleg obiska Beograda in hiše cvetja na Dedinju tudi obisk muzeja 25. maj, obisk Avale ter kraje v okolici ali bližini Beograda (Džerdap, Kragujevac...). Štiridnevni izleti v Beograd so pri Mercator turisti na programu 5., 12. in 19. septembra 1980, tridnevne izlete načrtujejo za 8. in 15. sep-

Vrste v Hiši
cvetja na
Dedinju ne
usahnejo

3.000, SAP Vojvodina 1.000, SAP Kosovo 800, SR Hrvaška 2.500 in SR Črna gora 300 delovnih ljudi in občanov.

Delovne skupine republiških in pokrajinskih konferenc SZDL bodo z medsebojnimi stiki in dogovori usklajevale dnevni razpored prihodov svojih skupin, da ne bi bilo nepotrebnih gneče zlasti v jutranjih urah. Ta razpored naj bi zajel tudi prihod skupin dopoldne, opoldne in popoldne, upoštevajoč oddalje-

tember, dvodnevni izleti bodo 4., 10., 11., 17. in 18. septembra, medtem ko bodo enodnevni izleti organizirani vsako nedeljo v novembru in decembru.

Cene potovanj: štiridnevno potovanje za eno osebo stane 4.750,00 din, tridnevno potovanje, prav tako za eno osebo, 3.950,00 din, dvodnevno potovanje stane 2.250,00 din in enodnevni obisk Beograda 1.790,00 din.

Štiri stoletja Lipice

Kobilarna Lipica pri Sežani praznuje letos svojevrsten jubilej, 400-letnico obstoja. S tako dolgo tradicijo reje čistokrvnih konj se lahko pohvali le malokatera podobna ustanova na svetu. Na ta jubilej se na Krasu že vse leto skrbno pripravljajo. Osrednje prireditve ob 400-letnici Lipice se bodo zvrstile zadnje dni avgusta, glavna proslava bo zadnjo nedeljo v avgustu, in nato septembra, ko bo v Lipici še veliko mednarodno tekmovanje v preskakanju zaprek in v dresuri.

Lipiška kobilarna je, kot pravijo nekateri viri, začela delovati maja 1580. Takrat je prvi upravnik cesarske kraljeve dvorne kobilarne, Slovenec Franc Jurko sporočil ustanovitelju kobilarne, nadvojvodi Karlu, da je v Lipici vse pripravljeno za sprejem prvih konj. Takoj za tem so v Lipico začeli prihajati prvi plemenski žrebci in kobile. V naslednjih 400 letih, vse do danes, so rejci konj v Lipici doživljali vrsto prijetnih in tudi grenkih trenutkov. Med najbolj prijetne sodi prav gotovo obisk tovariša

Tita leta 1960, ki je takrat rešil Lipico. Ker je Lipica prenehala delovati kot državna kobilarna, in ker so s tem prenehala dotekati zvezna in republiška sredstva, je bila Lipica leta 1959 tik pred ukinitvijo. Toda po posredovanju tovariša Tita je bila kobilarna začasno rešena. Po letu 1965 se je začela razvijati turistična dejavnost, ki se je še zlasti razmahnila z gradnjo hotela Maestoso (odprli so ga leta 1971) in nato z otvoritvijo pokrite jahalnice, ki so jo dogradili leta 1973. Tako sedaj Lipico letno obišče že več kot 200.000 domačih in tujih gostov.

Namen letošnjih proslav je, razen tega, da bi čim bolj dostojno proslavili 400-letnico delovanja ene najstarejših kobilarn v Evropi, tudi znanstveno in praktično prikazati vsestransko uporabnost lipičanca za klasično šolo jahanja, dresure, rekreacijskega jahanja in vožnje, za uporabo v kmetijstvu in v oboroženih silah naše države. Razen tega naj bi s proslavljanjem tega častitljivega jubileja ovrednotili dosedanje rejsko

delo in določili rejske cilje lipičanca v Jugoslaviji in v svetu.

Ljubiteji konj in seveda Lipice bodo konec meseca res lahko prišli na svoj račun. Prireditve se bodo začele že 23. avgusta z nastopi španske jahalne šole z Dunaja in bodo trajale vse do nedelje 31. avgusta. V petek 22. avgusta bodo v Lipici odprli slikarsko razstavo in razstavo fotografij na temo o konju. Od 27. do 31. avgusta bo na ogled razstava konj lipičanske pasme. Prihodnji petek in soboto si bodo ljubitelji konj lahko ogledali mednarodno tekmovanje in revijo lipičanskih štirivpreg in dvovpreg iz jugoslovanskih in evropskih lipičanskih kobilarn, v nedeljo 31. avgusta pa bo v Lipici še osrednja proslava ob 400-letnici kobilarne. Začela se bo ob 15. uri in bo potekala pod naslovom »Lipicanec skozi štiri stoletja«. Proslava bo trajala vse do 18. ure, sklenili pa jo bodo z nastopom španske jahalne šole z Dunaja.

Branko Soban

Politična šola obravnava teme konkretno in akcijsko. Udeleženci so gradivo lahko preštudirali že pred prihodom v mladinsko politično šolo in se tako lahko aktivno vključujejo v obravnavo nalog in usmeritev za posamezna področja dela in življenja mladih v njihovih mladinskih organizacijah.

Od Vipave do Bradine

Po prvi svetovni vojni je bila Vipavska dolina odrezana od matične dežele in priključena Italiji. Med mnogimi družinami, ki so zapustile svoj dom v Vipavi in se nastanile v Ljubljani, je bila tudi družina Pavle in Ivana Papež. S seboj sta popeljala tri hčerke: Nado, Darinko in Ivico. V povojnem obdobju je bilo življenje za vse težko, še posebno za družine, ki so pobegnile izpod tujčevega jarma. Ivana in Pavle sta bila vztrajna. Stori la sta vse, da bi svojim otrokom omogočila šolanje.

»Da jim bo laže v življenju,« sta govorila.

Nada je v Ljubljani najprej končala osnovno šolo in gimnazij ter se potem vpisala na pravno fakulteto. Ekonomske razmere so bile takrat, pisalo se je leto 1933, težke, pa je morala opustiti misel na študij in se zaposliti v Kamniku. Ni klonila. Starši so jo naučili ločiti prijatelja od sovražnika; v njeni zavesti je svobodoljubni duh že zaoral globoke brazde. Bila je aktivna članica naprednih organizacij tistega časa. Ukvarjala se je tudi s športom, največ je igrala v rokometnem klubu Hazena-Ilija.

Po okupaciji Jugoslavije leta 1941 so v Ljubljano prišli italijanski fašisti, stari znanci družine Papež, zaradi katerih so morali že leta 1918 zapustiti svoje ognjišče. Oče je odšel v pokoj, Nada je delala naprej, Ivica se je poročila in z možem odšla v Bosno. Težke dni okupacije v Ljubljani je Nada največ preživljala s sestro Vido Janežič-Erno, s katero sta skupaj odrasli in delali v predvojnih naprednih organizacijah. Poslovili sta se leta 1942: Vida je ostala in umrla od okupatorjeve roke (pozneje je bila imenovana za narodnega heroja), Nada se je napotila v Bosno k sestri Ivici, ki je s svojim možem inž. Alojzom Požunom živela v Tesliću.

V Tesliću se je Nada Papež zaposlila v tovarni destilacije lesa in delala z mariborskim profesorjem Kocmutom in njegovo ženo Erno. Od njiju je zvedela, da sta bila izgnana s Štajerske s še dvesto šestnajstimi Slovenci. Najprej so jih peljali v Srbijo, odkoder so jih iz Slavonske Požege in po dolgem zadrževanju v Brodu, ustaši poslali semkaj, v Teslić.

Nada je doumela položaj. V Sloveniji Italijani in Nemci preganjajo Slovence in Žide, tu ustaši Srbe, Žide in Cigane – Rome. V njej je dozorelo neomajno spoznanje: od fašistov ni moč pobegniti, proti njim se je treba bojevati.

V vrstah prve proletarske brigade

Decembra 1942 so po hribih tod okoli odjeknili strelci partizanskih pušk. Zavladal je preplah. Širile so se vesti, da proti mestu prodirajo partizanske enote. Nada se je skušala prebiti do naše vojske, a ji ni uspelo. Teslić leži ob ustju Male in Velike Usore in okoli njega je bila bodeča žica, teren neznan.

Sestra Ivica se slovesa z Nado takole spominja:

– Za novo leto 1943 smo povabili na kosilo naša in

Nadina prijateljica, profesorja Kocmuta in njegovo ženo. Takrat sem bila zadnjič z njo. To noč so v mesto prišli partizani in odšla je z njimi. Štiri dni kasneje, 5. januarja 1943, so partizani zapustili mesto. Mojega moža so ustaši in Nemci zaradi sodelovanja v rušenju mostu na reki Usori odpeljali v zapor. Ustrelili so ga pod redno številko 2 kot »komunističnega vohuna, izdajalca in partizanskega agenta«. Tako je bilo zapisano v obsodbi z dne 13. januarja 1943. Ta januar je bil zame usoden. Poslednjič sem videla sestro in moža. Ostali so samo spomini. V tolažbo mi je bilo le to, da sta oba padla za isto stvar, za svobodo.

Nada je 2. januarja 1943 postala borka 4. bataljona Prve proletarske brigade.

Naš bataljon je 15. januarja 1943 korakal po globokem snegu prek planine Ljubič in še pred večerom smo prišli v Vijačane. V Lišnji se je naša 2. četa ustavila samo toliko, da je našla vodiča in takoj nadaljevala pot po cesti proti Prnjavorju. Noč je bila temna, brez mesečine. Hladna. Sneg je škripal pod nogami. S čela kolone je bilo slišati: »Tišina! Sovražnik je blizu!« Borci so prenehali hukati v roke. Molk. Slišati je bilo samo škripanje snega pod nogami proletarske kolone.

»Stoj! Kdo gre?« je zavpil sovražnikov stražar, ko se je kolona proletarcev pojavila izza ovinka. Miliwoje Rakić s čela kolone je odgovoril kratko: »Proletarci!« in v temno noč izstrelil rafal. Kolona je trznila. Prenehala je tudi drhtavica, česta spremljevalka napadalca – do prvega strela. Slišati je bilo le stoke ranjenega stražarja, ko je Duško Karić prekinil kratko zatišje s poveljem: »Prvi vod v levo, v strelce!« Mitraljezi so začeli ropotati. Četa je navalila na sovražnika in kmalu so padli prvi bunkerji. Boj je bilo slišati tudi od nas. To je bila 1. in 2. četa našega bataljona, ki je rušila sovražnikovo obrambo mesta. Levo so napadali Črnogorci, Sovražnik je z raketami osvetljeval nebo in svetleči izstrelki so navzkriž leteli iznad naših in sovražnikovih glav.

Pred zoro, 16. januarja 1943, je bilo mesto v rokah proletarcev. Naša četa je nadaljevala pot proti Vučijaku in Glogovcu (madžarska in nemška vas), v katerih naj bi bil po pričakovanju sovražnik. Že se je zdanilo, ko smo prišli v Vučijak. Vas je bila prazna, hiše porušene, nikjer žive duše. Patrulja se je odpravila proti Glogovcu. Tudi tam ni bilo sovražnika. Zbežal je v Derventu.

Četa se je vrnila v Prnjavor in v sestavi bataljona nadaljevala pot proti vasi Smrtiči. Prišli smo pred večerom. Tu smo prišli šoli naleteli na skupino kmetov. Gorel je ogenj in v kotlu se je kuhala fižol s svinjskim mesom. Povedali so, da so četniki pripravljali sebi večerjo in ko smo prišli, so pobegnili brez boja, koktel s hrano pa pustili na ognju. Nekdo od starih borcev je rekel: »Ne, komur je namenjeno, marveč, komur je usojeno!« Proletarci so se zbrali okoli ognja in kotla. Grela so se in čakali, da so naši kuharji preizkusili, če je četniški fižol dober. Ra-

zlegala se je pesem in obujali spomini iz pohoda in boja za mesto. Sale in domislisce so pestrile zgodbe, kritizirane so bile tudi slabosti posameznikov, ta že preizkušena metoda proletarcev.

To je bil ognjeni krst borke Prve proletarske brigade Nade Papež. Čeprav je šele stopila v partizanske vrste in šele postala proletarka, je dokazala, da se ne boji sovražnika; jurišala je na njegove položaje in bunkerje z ramo ob rami s starimi borci. Na četni konferenci so ji tovariši dali priznanje: uspešno je položila prvi bojni izpit.

Poslednji zbogom Nadi Papež-Slovenki

Prva proletarska brigada se je konec januarja 1943 v pospešenem maršu premaknila od Prnjavorja do rajo-

to, ker nam je govorila, da je delala s profesorjem iz Maribora.

Ko je brigada prišla v rajon Bradine in Ivansedla, je takoj napadla. Naš bataljon se je bojeval za Bradino in jo 18. februarja 1943 osvobodil. Naslednjega dne so bataljon poslali proti Konjicu, ki naj bi ga napadli ponoči. V boju za Konjic je dobila 2 četa nalogo, da gre preko mostu na Neretvi in na njeni levi strani osvoji bunkerje, iz katerih so nas tolkli Italijani. Most so obsipali z mitralješkim ognjem. Polovica čete je most pretekla pod dežjem krogel, med njimi tudi Nada. Milutin Vujević jo je opozarjal, naj se pazi. Poznal jo je in vedel je, da bo most pretekla vzravnano. Ni se motil. Bila je vedno med prvimi in tudi tokrat ni bilo drugače.

Bataljonu je bilo ukazano, da ustavi napad in gre proti

Druga faza četrte sovražnikove ofenzive Weiss-2 (ali boj za ranjence) je bila na višku. Bataljoni naše brigade so z juriši preprečevali prodor Nemcev in ustašev od Bradine preko Konjica. To noč bi se morali odpočiti, a prišel je ukaz, da gremo na položaje izpred Bradine. Bilo je 22. februarja 1943, ko je Nadina četa ob zori zavzela položaje na hribu Nevetina, kota 1147. Nemci in ustaši so prodirali z vso močjo. Položaj čete je bil ugoden, pred nami je bila čistina in globok sneg. Kljub nekajkratnim zaporednim napadom, Nemcem in ustašem ni uspelo, da bi nas pregnali s položajev. Nastalo je kratko zatišje. Nemci so vlekli svoje mrtve in ranjene, mi smo izza bukev čakali naslednji napad. Sovražnik je menjal smer napada. Našim položajem se je približal z desne strani in iz neposredne bližine napadel četo. Nismo odstopili. Jurili so na nas in mi nanje. Nastal je peklenski dvoboj z ročnimi bombami. Gozd je odmeval od eksplozij bomb in krikov ranjenih.

Slovenka iz Vipavske doline je jurišala na Nemce in ustaše s proletarci iz Ibarske doline, z rudarji Trepče in ibarskih rudnikov, s kovinarskimi delavci iz Kraljeva in borci iz drugih krajev naše dežele. To je bil poslednji juriš proletarke Nade.

Nadino smrt je videla vsa četa, nekateri so jo tudi opisali. Med njimi Mileša Djordjević, borka iz vrste v Rudem in Nadina dobra prijateljica, in Branislav Božović, proletarec iz Kosovske Mitrovice, prav tako iz vrste v Rudem:

– Politični delegat Predrag Mihailović-Pega je zakričal, ko je usekal po ustaših:

»Po njih, tovariši! Ni umika!«

Tedaj je bilo slišati krik: »Ranili so Pega!« To so slišali tudi ustaši. In kriknili:

»Uraaa! Ujemite jih žive!«

Nada je stekla k ranjenemu političnemu delegatu. Niso je zaustavili Pegini klici, naj pazi, da je nevarno in da naj ne prihaja. Medtem ko so sovražnikovi strelci žvižgali okoli nje, se je prebila do tovariša, ki je ležal izza stebra nekega drevesa.

»Ne skrbi, Pego,« je rekla, »previla te bom.«

To so bile njene zadnje besede. Pokošena od sovražnikovih strelcev je mrtva padla poleg ranjenca.

Ogorčeni proletarci so jurišali na ustaše in jih uspeli odgnati. Hrabri in požrtvovalni Nadi niso več mogli pomagati. Politični delegat je bil hudo ranjen, strel mu je prebil stegnenico. S pogledom se je poslovil od tovarišice in bolničarke, ki je žrtvovala življenje, da bi rešila ranjenca.

Tudi poslednji zbogom Nadi Papež-Slovenki je bil njegov. Rekel ga je borcem, ki so ga nosili. Ni slutil, da je bil to tudi njegov poslednji zbogom tovarišem, s katerimi se je boril. Padel je v peti sovražnikovi ofenzivi na Sutjeski.

Mitar Mitrović-Dimitrija (Prevedla: mš)

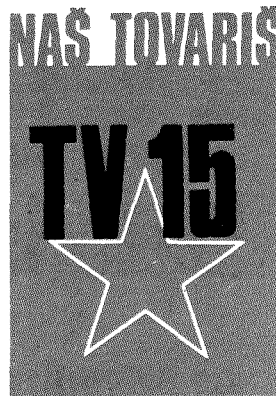

na Bugojno, kjer naj bi se oddahnili in potem nadaljevali pot proti Bradini, Ivansedlu in Konjicu. Dolga in naporna je bila pot, preko visokih planin: Uzlomca, Borja, Vlašića in drugih. Borci so bili lačni, utrujeni, slabo oblečeni, pešali so po globokem snegu, v februar-skem mrazu.

Nada je korakala v koloni proletarcev in pela proletarske pesmi. Pomagala je onemoglim borcem. Za vsakega je našla toplo in skrbno besedo. Njej to ni bilo težko. Hotela je vse in bila je povsod. Komisar čete Milutin Vujević, inženir rudarstva in star prekaljen borec – proletarec, jo je dostikrat dajal za vzgled drugim. Vsi smo jo vzljubili. Klicali smo jo učiteljica Nado iz Teslića ali preprosto: Slovenka iz Teslića. Učiteljica smo jo verjetno klicali za-

Bradini. Utrujeni borci so marširali nazaj in pred večerom prišli v Trešnjevico. Zahodna stran vasi je bila še obsijana s soncem. Sneg se je tu in tam že stopil, pa je bila zemlja pisano obarvana. Ko se je čelo kolone ustavilo, so borci legli na sneg, mokro zemljo in zaspali. Nihče ni iskal hrane, samo spanja. Mileša Djordjević in Nada sta hodili od borca do borca in jih dvigale z zemlje, da se ne bi prehladili, zmrznili.

Nemci in ustaši so medtem zavzeli Ivansedlo in Bradino. Deva, vodnik voda, v katerem je bila tudi Nada, je v svoj dnevnik zabeležil: »18. februarja ob 3. uri je osvobojena Bradina, v noči med 19. in 20. februarjem boji z Italijani v Konjicu, 21. februarja pridejo Nemci in ustaši v Bradino.«

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VREŠNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji uredniki:

ZIVA DROLE TV-15 za mladino

MILENKO STRASEK – reportaža

MILENA STRAJNAR – kultura

BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIĆ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
FRANC RUPNIK

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28 I p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 240 din, za inozemstvo 260 din, posamezna številka v prosti prodaji 5 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28 I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42 I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Trnova 35